

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

I. S. Benigni Vita Gadelica

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

A factisque innixas, dum praeter ea quae attulimus nihil omnino norunt et figmenta illa componere student cum iis quae ferunt hiberni scriptores de variis sanctis Benignis (1). Nobis si ad coniecturam confugere licet, facilius crediderimus Beon quendam eremitam, Hibernia forsitan ortum (nomen enim non adeo insolitum est, sed a Benigno prorsus alienum), haud procul Glastonia pie sancteque vixisse, in loco dicto Feringmere, ibique humo esse conditum, nullo epitaphio praeter nomen tumulo inscripto. Fausta fortuna illius corpus repererunt Glastonienses monachi tum cum fabulae de S. Patricio Glastoniensi abbate iam increbruisent. Quod si ita contigit vix cavere poterunt Beon illum Benignum Ardmachanum fuisse ne crederent. Itaque epitaphium conscripserunt quod novimus. Cetera quae apud Malmesburiensem leguntur unde hausta sint, non perspicimus: projecto Glastoniae ea audivit Glastoniaeque literis commisit. Et Iohannes Tinmuthensis (cuius opusculum recudimus) e Glastoniensibus monumentis videtur collegisse omnia quae refert de S. Benigno; etenim Glastoniam adivisse Iohannem cum sibi rerum conquireret ad componendum Sanctilogium Anglicum etiam aliunde

certum est (2). Tinmuthensem narrationem auctorem adhibuit scriptor Vitae Anglicae de quo iam diximus (3).

86. Vitam finisse S. Benignum in Feringmere tertio nonas novembres tradit unus Tinmuthensis. Translationis memoriam reperimus indicam d. 27 iunii in martyrologio inedito monasterii de Syon prope Londinium cuius haec sunt verba: Apud glasconiam: translatio sancti benigni confessoris (4). Inde perperam lecto nomine excepit Ricardus Whytford in martyrologium suum Anglicum: At glassenbury the translation of saynt Bemonus a confessor (5). Recte tamen eodem die inter additamenta: The feest also of saynt Benygne a confessor. Videtur hic latere error in die: nam d. 28 iunii in nonnullis Usuardi exemplis legitur memoria S. Benigni martyris cuius reliquiae Ultraiecti asservantur; meminimus autem et Glastoniae habitas esse reliquias S. Benigni martyris (6). In duobus martyrologiis legitur S. Benigni memoriam recolit Glastoniae d. 31 octobris, in Altempiano et in Norwicensi quodam, Altempiano illi vicino (7). Ceterum Glastoniae festum agi d. 9 novembris habet Ricardus Challoner, incertum auctorem secutus (8).

Apud Glastonienses alios alio die commemoratur Benignus.

(1) Cf. COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 176, col. 2, p. 177-78; USSERIUS, *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates*, ed. 2 (London, 1687), p. 454-56; R. CHALLONER, *A Memorial of Ancient British Piety or a British Martyrology*, p. 156; A. P. FORBES, in *Dictionary of Christian Biography*, t. I, p. 312. — (2) Ad Tinmuthensis locum in Vita S. Patricii, *Nova Legenda Anglie*, ed. C. HORSTMAN, t. II, p. 279. Haec docte adverterat J. B. BURY, *A Life of St. Patrick*, in *Transactions of the Royal Irish Academy*, t. XXXII, C (1903), p. 224. Adverte sententiam quae habetur in eadem Vita S. Patricii, *Nova Legenda Anglie*, t. c., p. 290: «Et secundum opinionem modernorum S. Patricius

et S. Benignus discipulus suus iacent in uno scrinio ex australi parte summi altaris in Glastonia», minime a Iohanne Tinmuthensi duxisse originem, sed tunc esse additam cum opus prelo paratum est (cf. op. c., t. I, p. xviii). — (3) Supra, num. 10-11. — (4) *The Martiologe in Englysshe* after the use of the chyrche of Salisbury and as it is redde in Syon with addicyons. Printed by Wynkyn de Worde in 1526. Ed. F. PROCTER and E. S. DEWICK (London, 1893), p. 221 (= *Henry Bradshaw Society*, vol. III). — (5) *Ibid.*, p. 101. — (6) Supra, p. 169, annot. 10. — (7) R. STANTON, *A Menology of England and Wales* (London, 1887), p. 660. — (8) *A Memorial of Ancient British Piety*, p. 156.

I. S. BENIGNI VITA GADELICA

Edita e codice bibl. Regiae Bruxellensis 4190-4200, cum nova interpretatione latina.
Cf. Comm. praev. num. 4-7.

BETHA BEINEOIN DEISCIPUIL PATRAICC.

VITA BENIGNI DISCIPULI PATRICII.

Exordium. 1. Qui perseveraverit ad finem salvus erit. Cf. Matth. 10, 22; 24, 13. Inti feidhghifis ina shuáilcibh¹ o ticfa dochum choirech co crich a báis, is e bá<s> slán, ocus bas mor-foeraic on Choimdhe. Sochaidhe tra do noebhaibh 7 do fhirenaibh in Coimdhedh, eter fettarlaicc ocus núfhiadhnaisi, ro chomhall-sat na briathra sa in Choimdhedh tria ghin ind fátha, feibh ro comhaill inti dia tá lith 7 foraithe-mett i ndecmaing na ree si 7 na haimsire, id est sanctus Benignus episcopus, heres Patricii, .i. naemh Beineon ard-episcop Evend ocus ard-comharba Patraicc eter Erind 7 Albain. Is ann immorro indister ní dia ghenelach collaidhe indi

1. Qui perseveraverit (1) ad finem salvus erit. Qui perseveraverit in virtutibus ex quo primum ad probitatem se receperit usque ad finem vitae suae, hic salvus erit, magnunumque praemium consequetur a Domino. Plurimi quidem, et antiqui et novi foederis tempore, sancti Domini iustique homines verba illa sunt exsecuti, quae Dominus per os prophetae locutus est, — sicut ille explevit cuius festum et commemoratio hoc anni tempore recurrente agitur, id est sanctus Benignus episcopus heres Patricii (2), seu S. Benignus archiepiscopus Hiberniae et praecipuus Patricii heres (3) tum in Hibernia, tum in Al-

1. — ¹ prius scriptum in shuailcibh.

(1) Hoc totum capitulum locis communibus esse contextum notavimus, Comm. praev. num. 7. — (2) Haec latine inserta gadelicae sententiae, quae ideo italicis litteris expressimus; hoc se-

mel monuisse sufficet. — (3) De S. Benigno in Ardmachana sede successore S. Patricii, vid. Comm. praev. num. 77-82; hoc enim nomen gadelicum ard-chomharba, «archi-successor, su-

noebh

A noëbh Beneoin .i. dia fertaibh 7 dia mírbhailibh, ind eccaillsibh na críostaidhe, .i. hi quint id novembris arai laithe mis grene, .i. an tres la ria feil Martain, .i. arai laithe sechtmaine isin mbliadhain i tam... (2).

2. Benen immorro mac Sescnen meic Céin meic Oililla Oluim .i. mac righ Caisil 7 úa righ Erend¹. A mháthair² (.i. Sodhelbh) immorro inghen Catháir Moir meic Feidhlimthe Fir-Ur-glaís meic Corbmaic Gelta Goeth meic Niadh Corb meic Concubair Abhratráidh meic Fínd Fíledh meic Rosa Ruaidh meic Ferccusa Fairrge meic Núadhat Necht meic Séttina Sithbaic meic Lughdach Loithfind meic Bresail Bric, íca comraicéit Laigin 7 Osraighé.

3. Tadec immorro mac Céin as laís ro hoiledh Beneon corbo ham tabarta dochum leigind ocus ri Fer mBreghe eisidhe an tan sin .i. brathair athar Bhenéoin (.i. Seisgnen mac Céin 7 Tadh mac Céin). Ocus is ó Thadec ruccadh Benéon an tan sin co hInis Patraicc, co dú irraibhe Patraicc an tan sin, da thabhairt fo laimh espuice ocus do dhenamh leighinn, ocus is ann san inis sin tainic Benén ar tús i muinterus Patraicc. Ro cottail Patraicc iarumh eter a muintir 7 an fogheibedh an gille do scothaibh holadhmaráibh do bheir-edh i mbrollach an chlericé. Atrubhratar munter Patraicc fri Benén: «Na déine sin,» ar lett, «arna ro duisce in clerech.» Is ann sin atrubhart Patraicc: «Na tairmísg¹ imme in ní dogní. In mac assa erbaid, ar Patraicc, bidh comharba damhsa,» amháil ro comhalladh iartain. Seacht mbliadhna immorro roptar slana do Bhenen an tan sin.

C 4. Fecht do Benen 7 do Patraicc ind Ard Macha 7 Benen ina salmceitlaidh ann; carais immorro ingen Daíre (.i. meic Finnchada meic Eoghain meic Niallain¹) indí Benen, ar ropa bind le a ghuth ocoond erlegenn. Do rala galar fuirre co mbo marbh de. Bert Benen cretra di ó Phatraicc et surrexit confestim viva et postea spi-

bania. Hoc igitur mensis solaris die, quinto idus novembris (1), triduo ante S. Martini festum, quae hoc anno hebdomadis est feria ... (2), sollemne est in sacris christianorum aedibus aliquid narrare de generatione S. Benigni secundum carnem deque signis et miraculis quae patravit.

2. Erat autem Benignus filius Seiscnéani (3), qui fuit Ciani, qui fuit Aililli Ólom (aure mulcati) (4). Hic autem fuit filius regis Casselensis, nepos vero regis Hiberniae. Mater autem Benigni, Soidhealbh nomine, filia erat Cathaoiri Mór, qui fuit filius Feidhlimidhi Ferurglass (cani?), qui fuit Cormaci Gelta Gaoth (...?), qui fuit Nia-i Corb (...?), qui fuit Conchobhari Abhradhruadh (rufi superciliis), qui fuit Fionn-i Filé (poetae), qui fuit Rossa-i Ruadh (rufi), qui fuit Fearghusi Fairrge (maritimi), qui fuit Nuadha-i Neacht (...?), qui fuit Séadna-i Siobhbhac (arcentis pacem), qui fuit Lughaidhi Leithfhionn (barba cana), qui fuit Breasali Breac (variegati). a quo ducitur prosapia pariter et Lagenensium et Osrigenensium (5).

3. Educatu est vero Benignus a Tadhgo filio Ciani (6) donec advenit tempus quo ad studia applicandus fuit. (Erat ille Tadhg eo tempore rex Bregiensium (7) et patruus Benigni; nempe et Seiscnean et Tadhg eodem patre nati erant Ciano). A Tadhgo quidem ductus est Benignus in Insulam Patricii (8), ubi tunc erat Patricius, ut confirmationis sacramento roboraretur seque applicaret ad studia. Ea igitur est insula in qua primum admissus est Benignus in comitatum Patricii. Deinde obdormivit Patricius in suorum comitatu, puerulus autem Benignus quantum de floribus suavis odoris invenire poterat solebat ferre in sinum Patricii. Dixerunt Benigno qui cum Patricio erant: «Cave ne feceris, ne eum excites e somno.» At Patricius: «Ne illum,» inquit, «prohibueritis agere quod agit. Erit puer, cuius tantum in me est studium, heres meus.» Quod postea verum evasit. Compleverat autem tum Benignus annum septimum (9).

4. Quodam tempore (10), cum essent Benignus et Patricius Ardmachae (erat Benignus tunc psalmista), adamavit Benignus filia Daíre (filii Fionnchadhi, qui fuit Eoghani, qui fuit Nialli): huic enim, dum legit, vox eius iucunda videbatur. Incidit puella in aliquem morbum quo assumpta est. Attulit ad eam Benignus

VITA
GADELICA

Benigni
prosapia.

Benignus
primum
avunculo,

mox
Patricio
educandus
traditur.

S. Eren-
tae
virginis
immaturus
affectus.

2. — ¹ Nota in marg. ead. man. ut videtur. —
² (a. m.) add. in marg. ead. man.

3. — ¹ litt. g post adiecta.

4. — ¹ (i. Niallain) sup. lin. ead. man. ut videtur.

premus seu amplissimus successor» Patricii, significat Ardmachanum primatem. Albania autem dicitur in domesticis Hibernorum scriptis Scotia illa minor ad septentrionem Angliae sita, quae nunc Scotia vulgo nuncupatur; ideo utimur voce Albania quod non adeo perspicuum est quousque patuerit ad meridiem illa regio (gadelice Alb). — (1) De festo die S. Benigni, vid. Comm. praev. num. 22, 86. — (2) Hic quotannis pronuntiandus erat dies hebdomadis in quem festum S. Benigni incidebat. — (3) De prosapia Benigni, vid. Comm. praev. num. 13-16. Nomina omnia nobis enucleanda non duximus. — (4) Cognomina gadelica, quantum potuimus, italicis litteris inter uncinos interpretati sumus. — (5) La-

genenses et Osrigenenses, populi quorum regiones angliae dicuntur Leinster et Ossory. — (6) Vid. Comm. praev. num. 26-34. Capituli interpretationem, seu potius paraphrasim, reperies ap. COLGANUM, *Trias Thaumaturga*, p. 203, col. 1, qui crassum scriptoris errorem de Tadhgo patruo Benigni silentio obruit. — (7) De patruo illo S. Benigni, qui fertur, Comm. praev. num. 14. Bregiensium campus patet in partibus septentrionalibus comitatus Dublin et partibus australibus comitatus Meath. — (8) Adhuc anglie dictam *St. Patrick's Island*, at *Skerries*, County Dublin. — (9) De aetate S. Benigni, Comm. praev. num. 17, 82. — (10) Comm. praev. num. 45-48.

-ritualiter

VITA ritualiter dilexit eum. Ipsa est Ercnat² in ghen
GADELICA Dáre fil i Tamhlachta Bó. Ro morad dano ainm
Benein 7 Patraicc triasin firt sin.

Benignus 5. Is e Benen immorro ro baist Fíru Roiss 7
in partibus is dó ro slechtsat feraibh macaibh mnáibh 7 is
Ross. e ro crích a feranna, amhail atbert Patraicc :

« Bendacht for¹ Fíru Cúli. »
« Fo lem, cia taidhlet Mede, »
ar Benen. Ocus
« For Fíru Roiss cen terbud, »
ar Patraicc.
« Ó tá lereca co lLere »

(i. Laid Leire²), ar Benen. Ocus iss edh sin
coimhétthar² béos 7 dlicidh Benen morcuairt
dibh.

Benigni 6. Is e Benen ro cuireadh isin tech tenedh hi
ordalia. Temraigh ocus tonach an druadh imbi. Crin
immorro an leth don tigh in ro saidhedh Benen.
Úr immorro an leth don tigh in ro cuireadh Luchath
Máel 7 asal Patraicc imme. Tunc Patricius
cecinit¹ :

Luchath Mael i naghaidh Beneóin
i tech tenedh.
Benen anall,
Luchath Mael thall, fo deireadh.
Is e mo dalta blaith Benen,
miadh go nglaine.
Is me ronalt,
is he mo mac gaire.
Is é as tocha lim ar talmáin,
is e m' himmáin,
— fir a napraim —
is é b'ís accam im indaigh.
Is e dhérghus damh mo leabaidh ;
cen cob socair
mo taebh re húir,
ní chottlaim ar cluimh ná ar colcaigh.

C

² Sancta Ercnata Virgo in marg. corr.
5. —¹ (Bendacht for) sup. lin. corr.; in marg.
autem hoc loco prima man. littera r, pro rann

(1) Cf. supra, p. 158, annot. 14. — (2) Fir Roiss (homines de Ross) gens et regio in partibus quae nunc anglie dicuntur Barony of Farney (County Monaghan) et Barony of Ardee (County Louth), et partim in comitatu Meath. — (3) I. e. de genu eum dominum salutarunt. — (4) Tetrastichon mutatus esse videtur scriptor Vitae Gadelicae e Tripartita. Haec apud Wh. Stokes, *The Tripartite Life*, t. I, p. 184: *Bennacht for Fíru Cúli: | fó lem cia della meithe, | for Fíru Ross cen derba | otha Lerga cu Léire. Quae sic dubitanter vertit vir eruditus: « A blessing on Fir Cúle. I am pleased though... On Fir Ross without... from Lerga to Léire. »* Tetrastichon non ignorasse videtur COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 151, col. 2, sed pro sua prudentia maluit edere paraphrasim intricati loci quam interpretari. At in Tripartita hoc loco non comparet Benignus; S. Patricius eas gentes ad Christi fidem adduxisse fertur; S. Patricio versus tribuuntur, nullo ficto dialogo inter Patricium et Benignum. Fir Cúli, nomen gentis eiusdem quae alias Úi Se-gain, cuius sedes fuisse videtur haud procul Ardbraecan (Barony Lower Navan, County Meath). — (5) Mede, forsitan nomen loci. Sed sen-

lustralem aquam (1) a Patricio, et surrexit confes-
tim viva et postea spiritualiter dilexit eum. Ipsa
est Earcnat filia Dairei, quae in Tamhlachta Bo
quiescit. Quo ex prodigio amplificata est fama
Benigni et Patricii.

5. Baptizavit Benignus homines de Ross (2),
ipsique genu flexerunt viri, iuvenes, mulieres (3);
idem etiam agros eorum discipulis, ut dixit Pa-
tricius:

« Benedictio super homines de Cúli (4). »
« Hoc ego probō, etiamsi eis placeat Me-
ait Benignus. Et [de (5), »
« Super homines de Ross sine separa-
ait Patricius. [tione, »
« Ex iis partibus quae montuosae sunt ad
[Lére (6), »

(i. e. Lann Léire), ait Benignus. Quod etiam
nunc servatur, habetque Benignus ius maioris
visitationis in iis partibus (7).

6. Benignus statutus est in domo ignea (8)
Temoriae, indutus tunica druidae. Erat autem de
materia arida pars domus in qua constitutus est
Benignus; de materia cruda vero pars altera, in
qua statutus est Lughaidh Maol (*calvus seu tonsus*)
indutus casula Patricii. Tunc Patricius cecinit:

Lughaidh Maol adversus Benignum
in domo ignea;
Benignus hinc,
Lughaidh illinc, in fine (9).
Benignus est suavis meus alumnus,
honoratus, purus.
Ego illum educavi,
Ille mihi est filius pius.
Ille est quem in terra diligo maxime,
ille est mihi carissimus,
— vera dico —
ille mecum esse solet in lecto (10).
Ille mihi meum lectum sternit;
etsi dolet
latus meum humi,
non dormio in plumis aut pulvinaribus (11).

F

(id est carmen). —² (i. L. L.) sup. lin. ead. man.
ut videtur. —³ sic cod.
6. —¹ Patricius cecinit cod.; in marg. litt. rr.

tentia adeo est obscura ut quicquam definire
nolimus. — (6) Fortasse vertendum est: a
loco dicto Lerga ad locum dictum Léire. Lerga
potuit esse vicus qui nunc anglie Lergay (alias
Red Lion) in Barony Tullyhaw, Co. Cavan. Léire
seu Lann Léire, nunc Dunleer, ut videtur (Baro-
ny Ferrard, County Louth); aut forsitan Moy-
Lary haud procul a Dunleer. Glossema « i. Laid
Leire » et in exemplari Michaelis O'Clery
supra lineam scriptum esse credendum est. —
(7) I. e. S. Benigno eiusque successoribus ius est
circumire regionem ad vectigalia colligenda. —
(8) De hoc S. Benigni vivicomburio, Comm. praev.
num. 41-44. — (9) Versus una syllaba brevior,
sed, ut videtur, insanabilis. Adeo saepe referta
sunt gadelica carmina inanibus verbis ut sen-
tentia omnino obruatur; nos verbum verbo red-
dimus, neque expectandum est ut versus istius
modi explanemus. Huius carminis hoc tantum
apographon novimus. — (10) Videtur hic sub-
indicari officium παρακοιμηθένον regii, gade-
lice *fer leptha righ*, anglie *the king's bedfellow*;
de quo PLUMMER, *Vitae Sanctorum Hiberniae*,
t. I, p. civ, annot. 6. — (11) S. Patricius humi
lapidi incumbens cubitasse passim traditur.

Is

A Is e teitt romham co solus
isind oidhche;
ni ria² urra,
is e m' fírfher cumtha coidhche.»

Forcoemhnacair firt mor tra ann sin tre er-naighte Patraicc. Ro loiscedh i lleth núr don taigh 7 in drúí immedhón na caslae; 7 ni ro mhill a bhecc don chasal. Ni ro loiscedh immorro in leth crín irraibhe Benen 7 ro anacht Dia Benen i medhón thonaighi an druadh; ro loiscedh immorro an tonach co nderna luath dhi. Ro moradh dano ainm Benen 7 Patraicc tremit.

7. Docuaidh Patraicc iar cuairt a procepta hi Mumain. Is ann sin fuair Cairthend mac Blait sencloinne Toirrdelbaigh hi Saingiuil 7 ro creitt ann don Coimthe 7 rombaitse Patraicc. Saingiuil immorro doradh don inud sin .i. sain aingeal do dheachaidh do accallaimh Patraicc in la sin 7 nochan he Victor. Nocha berti immorro clanna do Chairthenn acht michuirid coniccisín. Is annsin rucc ben Cháirthinn pairt cró. Atpert Patraicc fri Benen delbh duine do chumma do loss na bachlae hísu isin pairt cró sin 7 a esritiuadh iartain co ndiccedh Patraicc hi ccoisfighill; conidh ass sin atracht Eochaidh Baillderc mac Cairthind meic Blaitt .i. Patraicc ocus Benen ro cruthaighsed don pairt cró 7 ro bui ball derg coidche ina churp i ccomartha in fhirtu sin; conidh de ina sin ro raideadh Eochaidh Baillderc fris. Ro moradh ainm De 7 Patraicc 7 Benein tresan firt sin.

8. Dlicchidh Benen morcuairt Ua Tairrdelbaigh 7 Dálcaois o sin ille 7 each 7 erradh a righ, ocus ro smact Cairthind a shil coidhche do foghnamh do Phatraicc 7 do Benen. Ni deachaidh

² imo fol. 211^r: niria; sed fol. 211^r init.: iniria.

C (1) Fortasse vertendum est: « ille mihi semper est coniunctissimus. » Carmen imperfectum desinere videtur. — (2) Momonia seu Mumonia (gadelice Mumha, anglice Munster) una e quinque praecipuis provinciis in quas Hibernia olim divisa erat. Hoc caput et sequentia ad finem cap. 18, omissis ut plurimum carminibus, interpretatione (seu verius paraphrasi) latina dedit COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 203-205. Quae hic habentur de itinere S. Patricii in Momoniam, de etymo nominis Sangal (seu Sangul, Saingel, Saingiuil), de Eochaidho Bailldhearg ad vitam revocato, breviter narratur in *Tripartita* (STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, p. 206; COLGAN, *Trias Thaumaturga*, p. 158, col. 1), brevius etiam in codice Lismoriensi (STOKES, *Lives of Saints from the Book of Lismore*, p. 15); at nusquam mentio est aut S. Benigni aut baculi Iesu. — (3) Nepotes Toirrdhealbhaigh-i, qui gadelice Úi Toirrdhealbhaigh, latine olim dicebantur et Tordel-vii et Theodoricii; circum Killaloe (County Clare) sedem habebant. — (4) Saingiuil, nunc Singland, ut videtur, prope Limerick. De etymo nominis consentiunt fontes hibernici, sed recentiores alii aliter interpretantur; in Stokesii sententiam ivimus. Haec autem Colganus, op. c., p. 203, col. 1: « Locus autem ille ideo Saingel dicitur quia ibi angelus qui erat alius ab angelo Victore S. Patricio apparuit, et aingel idem quod angelus; unde ubi ex vocis etymo Sain-Aingel de-

Ille est qui ante me procedit cum lumine
in nocte;
nullum damnum accidet,
ille mihi semper est socius (1).

VITA
GADELICA

Factum est tunc precibus Patricii prodigium magnum. Nemp combusta est pars cruda domus et consumptus druida casula indutus; ipsa vero casula ne minimum quidem detrimentum perpessa est. At vero non combusta est pars sicca in qua erat Benignus, quem salvum fecit Dominus in tunica druidae; ipsa autem tunica combusta est et in cineres redacta. Unde crevit fama Benigni et Patricii.

7. Tunc Patricius aggressus est iter ad praedicandum in Momonia (2); quo tempore invenit in Saingiuil Cairtheann filium Blati, atavum gentis Toirrdhealbhaniae (3). Is tum credidit Domino et baptizatus est a Patricio. (Saingiuil autem dictus est ille locus quasi videlicet Sain Aingeal, « specialis angelus », erat qui venit ad colloquium Patricii eo die, et non erat Victor) (4). Nondum autem nati erant liberi illi Cairtheanno, nisi monstruosi tantum. Tunc peperit uxor Cairtheanni massam sanguineam. Iussit Patricius Benignum in ea massa sanguinea imaginem hominis efformare cuspe baculi Iesu (5), eamque lustrali aqua aspergere, ipseque Patricius manibus passis oravit. Sic surrexit Eochaidh Bailldhearg (*vestigii rubei*) (6), quem efformaverunt Patricius et Benignus ex ea massa sanguinea, mansitque semper in eius corpore macula rubea in signum huius miraculi; unde nomen accepit Eochaidh Bailldhearg. Quo prodigio aucta est gloria Dei, Patricii et Benigni.

8. Exinde vindicat sibi Benignus in hodiernum usque diem ius maioris visitationis in partibus nepotum Toirrdhealbhi (7) et in partibus Dalcassiorum (8), simulque ius accipiendi equum

Eochaidh
Baill-
dhearg
ad vitam
revocatus.

Sedis
Ardmachanae iura
in variis
Hiberniae
partes

F bebat dici, contracte Saingel dicitur. » Haec ille, perperam ut videtur. Victoris angeli frequenti colloquio frui esse Patricius passim credebatur; quae opinio originem duxit ex aliquot locis qui in antiquissimis Patricianis documentis exstant. — (5) De baculo illo quem ab ipso Domino datum S. Patricio ferunt, non est hic disserendi locus; vid. PLUMMER, *Vitae Sanctorum Hiberniae*, t. I, p. CLXXVI; ID., *Bethada Náem nÉrenn*, t. II, p. 338, § 10; BERNARD and ATKINSON, *The Irish Liber Hymnorum*, t. II, p. 181; J. GWYNN, *Liber Ardmachanus*, p. CIV, annot. 2 et p. CV, annot. 4. Magni faciendum esse videtur quod vel parumper baculus Iesu concederetur sit S. Benigno; hic enim erat quem circumferebant successores S. Patricii cum vegetalium colligendorum causa Hiberniam perambulabant. — (6) Anglice vertit « Redspot » Wh. STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, p. 207, et *Lives of Saints from the Book of Lismore*, p. 163; huic assentimus. COLGANUS autem, *Trias Thaumaturga*, p. 203, col. 2: « Puer autem qui tunc natus erat vocatus est Euchadius Bailldhearg, id est vestigii rubei vel artus rubei; ball enim Hibernis idem est aliquando quod artus, aliquando quod vestigium, et derg idem quod rubeum. » — (7) De hac tribu vid. supra annot. 3. — (8) Fines Dalcassiorum (gadelice Dál gCais) patebant in partibus occidentalibus Momoniae. Cf. HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 331, col. 2, l. v. Dál gCais. Iuvat huius loci para-

Patraicc

VITA
GADELICA

Patraicc eter ind Iarmumhain, acht Benen moirseiser mac clerech imaille fris do chur inde, ocus is e Benen dosfucc tre fhertaibh 7 tre miorbhuilibh 7 tre cumachtaibh iet dochum nirsi 7 croidmhe ¹, ocus ro bhaist, 7 is dó ro slechtsat feraibh macaibh mnaibh. Is e dlighes cuairt Patraicc i nIarmumhain. Dlichidh dano Binen morchuaire i eCorc Mo Druadh, ar is é rodbaist 7 dosfucc fa creitteamh.

a Benigno comparata. 9. Is e tra Binen ro baist 7 ro cosecrustar Erin fri laimh Patraicc, ar ro bui esrethudh Patraicc fri re .uii. mbliadhan i llaimh Benen ic esriadadh 7 ic coisercadh na hErend ro bú lan do demhnaibh for cinn Patraicc, amhail atbert fodein :

B « I nuair ¹ tanac i m'cum craind i m' reim dar in muir inall, tri demhain cech feoirnin uill iss edh do fhuarus and.
Rostiomairccim ¹ remum iat eter tir thuaithe ² ; cloch cech demhain treith ro mhettaigh in cruaiach. »

Conach fil din tir ina cinel ind Erend as nach dlighenn mac Seiscnein cis arna mor-saetraibh ro chés ria laimh Patraicc ic cosecradh cech ceneoil 7 ica tabairt dochum creitimh tra fhertaibh ocus ³ miorbhuilibh.

8. — ¹ sic cod., leg. creidmhe.

9. — ¹ In marg. hoc loco prima man. littera r,

C phrasim a Colgano mutuari : « Unde Teodorici et Dalcassii abinde consueverunt ecclesiae S. Benigni aliquod suae clientelae symbolum solvere, eorumque principes proprium equum et vestes elargiri. » — (1) Gadelice Iarmumhu seu Iarmumha, latine aliquando Iarmomonia, Iarmumonia; hic significari videtur pars provinciae Momoniae quae ad occidentalem Oceanum patet; terminos illius regionis alii aliter definiunt. Vid. HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 452, col. 2, i. v. Iar-muma. Cum hac narratione cf. Vitam S. Patricii e libro Lismoriensi ap. STOKES, *Lives of Saints from the Book of Lismore*, p. 15, lin. 509 : *Ni dechaid dano Patraic dar Luachair ind Iarmumhain.* « Patricius autem non tetendit in partes occidentales Momoniae quae sunt ultra Luachair. » Et paulo post idem scriptor ignoratus refert S. Patricium septem annos in Momonia degisse, lin. 516. Perperam, ut videtur, in Vita Gadelica S. Benigni Iarmomonia pro Iarmomonia legit v. d. U. Bourke qui hanc latinam formam esse putavit regionis dictae Iar Mainne, anglie West Hy-Many; idem etiam S. Iarlaithi nomen in hoc capite Vitae Gadelicae sibi legisse visus est; huius sententiam refert O'HANLON, *Lives of the Irish Saints*, t. II, p. 485. — (2) Nomina illorum discipulorum S. Patricii et comitum S. Benigni ignota esse videntur; cf. COLGAN, *Trias Thaumaturga*, p. 268, col. 2. — (3) Sententia non adeo perspicua, quam Colganus, suo more, silentio praetervectus est. Intellege, ius successorum S. Patricii vindicandi sibi vectigalia Iarmomoniae a S. Benigno successore Patricii originem duxisse, non ab ipso Patricio; et advertet

D et vestem regum eorum. Subiecit Cairtheannus semen suum ut serviret Patricio et Benigno in sempiternum. Patricius autem non tetendit ipse in partes occidentales Momoniae (1), sed misit eo Benignum cum juvenibus clericis septem (2). Benignus igitur convertit ad fidem populos eius regionis miraculis, prodigiis signisque, et (eos) baptizavit; ipsi genu flexerunt viri, iuvenes, mulieres. Ille est qui sibi vindicat ius maioris visitationis Patricii in partibus occidentibus Momoniae (3). Benigno autem ius est maioris visitationis in Corco Modhruadh (4), quippe qui huius regionis incolas baptizaverit et ad fidem perduxerit.

9. Benignus autem baptizavit et consecravit Hiberniam una cum Patricio; quippe septem annos commissum est Benigno aspersorium Patricii (5) ut Hiberniam aspergeret et consecraret, quam Patricius plenam daemonum invenerat, ut ipse dixit :

[meam E. « Quo tempore veni in possessionem (6) in cursu meo e partibus transmarinis, tres daemones magnos in quaque herbula ibi inveni (7).

Eos ante me profugos egi e regionibus et civitatibus (?); lapillus cuiuscumque daemonis regalis acervum auxit (8).

Ita ut nulla sit regio aut tribus Hiberniae in qua ius tributi non habeat filius Seiscneani propter graves labores quos cum Patricio sustinuit, quando tribus singulas consecravit et prodigiis suis miraculisque convertit ad fidem.

pro rann (id est carmen). — ² versus brevior; an leg. etir tes is tuaithe? — ³ 7 add. cod.

F non hanc vocari *mór-chuaire* « magnam visitationem », sed *cuairt* « visitationem » tantum. — (4) Regio quae videtur complexa esse baronias Corcomroe et Burren (County Clare) et Aranenses insulas; in maiore insula Aranensi ecclesiam Sancti Benigni fuisse notavimus, Comm. praev. num. 71. Et de Iarmomoniae vectigalibus et de Corco Modhruadh indefinite Colganus : « Quem proinde ut apostolum cultu et obsequiis ex voto devote venerantur (populi Iarmomoniae). Eadem etiam obsequia et officia praestare debent Corcomrogii quos in fide Christi sedule instructos et baptizatos Christi aggregavit ovili. » — (5) Nusquam, si hunc ipsum locum excipias, meminimus legisse S. Benignum aspersorium Patricii sibi vindicasse, sed psalmistae munus tantum (de quo Comm. praev. num. 59-62); attamen non semel fertur Benignus vice et nomine S. Patricii lustralem aquam aspersisse, supra cap. 4 et 7; cf. Comm. praev. num. 59-62. — (6) An vertendum « in lignea mea nave » ? — (7) Carmen ceteroquin ignotum esse videtur; excidit aliquid in sexto versu. Paulo aliter in narratione epica quae inscribitur *Acallamh na Senórach*, ed. Wh. Stokes in Wh. Stokes und E. Windisch, *Irische Texte*, t. IV, 1 (Leipzig, 1900), p. 175, lin. 6307-6308; hic enim ferunt ante adventum S. Patricii in radice cuiusque herbulae cacodaemonem latitasse, postea vero totidem fuisse angelos. — (8) « Treith » pro « treith », gen. nominis « triath », id est « dux, princeps »; nisi forte deductum est a « treith » adiectivo, « debilis ». Sententia videtur esse, Patricium unumquemque daemonem expulsum uno lapillo significasse, ita utingens acervum aggeraretur.

A 10. Quodam tempore (1) perrexit sanctus Patricius (2) in occidentalem plagam Conactencium (3) id est in campum Siuil (4). Ro escomla noebh Patraice i naraile aimser ic baistedh ocus occ forcetal fer nErend roimhe co rocht iarthar Connacht i. Magh Siuil. Et adivit domum Eichini (5) filii Briain fillii Eachach regis Connactentium. Ocus ro indsaigh tech Eichin meic Briain meic Eachach ri Connacht. Et Patricius quessivit hospitium ab illo. Ocus ro iair Patraice failte 7 aigidheacht ar Eichin. Et Echenus negavit (6). Ocus ni tard Eichin failte dó, 7 ni tainic fo creitlimh. Et Patricius reversus est ad illum locum in quo est hodie Domhnach Mór Maighe Siuil (7). Ocus dochuaidh Patraice ar cula corici in memnut itá Domhnach Mór Maighe Siuil indiu i. Domnach Patraice. Et ibi fundavit eclesiam. Ocus ro fhothaigh ecclias i ndú sin. In quo reliquit Filartum episcopum (8). Ocus is acc fothuccadh na mainistreach sin ro fácbadh Filarti episcop. Et postea rex duxtus penitentia venit ad sanctum Patricium ad illum locum cum uxore sua et cum fratribus suis et cum pompa magna exercitus sui (9). Ocus o ro gabh aitrechus in ri iartain, tainic cona shéthe 7 cona braitribh 7 co sochaidhe móir día slugh coricce ind inadh sin, do thabairt a riar do Patraice. Et dixit Patricius ad Echin: « Numquid tu es rex? » Ocus atrubhairt Patraice ri Eichin: « In tussa ind ri? » Et dixit Echin: « Non sum. » Ocus atrubhairt Eichin: « Nidam ri sea immorro, » ar eis-

VITA
GADELICA
Echenus
rex
Connaciae,
ob negatum
Patricio
hospitium,

10. — ¹ sic cod. — ² verbis M.S. lineam subduxit corr. — ³ Domhnac mor, Connacien', Filartus ep. in marg. corr.

(1) Capita 10 et 11 mutuatus est scriptor Vitae Gadelicae ab aliqua latina Vita (Patricii, ut videtur, non ipsius Benigni; cf. Comm. praev. num. 7), eo pactum latinum scriptum integrum recitaret, sed singulis latinis sententiis subnecteret gadelicam interpretationem. Attamen non pauca adiecit interpres quae in latina sententia desiderantur; haec nos toties vertimus in sermonem latinum et inter annotata significavimus praemissis verbis *Addit interpres*. De tempore quo haec gesta sint disceptant recentiores; advise S. Patricium eas partes in altero suo Connacensi itinere, haud improbabili sententia est Iohannis GWYNN, *Liber Ardmachanus*, p. LIII-LXIII, maxime p. LX; verum, non debiliora sunt argumenta quibus fultus J. B. BURY, *The Life of St. Patrick*, p. 358-60 (cf. p. 129-33), censet S. Patricium eas gentes invisisse primum ante annum 441, et revisisse tum in altero, tum in tertio suo Connacensi itinere. — (2) *Addit interpres*: « ut baptizaret homines Hiberniae eisque praedicaret, et tandem pervenit in occidentalem plagam » cet. — (3) Connacia, una e quinque provinciis quas Hibernia complectitur, vergit ad Oceanum inter occidentem et septentrionem. — (4) Campum Siuil, gadelice Mágh Siuil (alias Mag Seolai cet.; vid. annot. 7, ubi de Domhnach Mór Maighe Siuil), in baronia Clare (County Galway) patere consentiunt auctores. HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 530, col. 1, i. v. Mag Seolai, et col. 2, i. v. Mag Siuil; p. 354, col. 1, i. v. Domnach Patraice; p. 353, col. 1, i. v. Domnach Mór Maighe Seolai et Domnach Mór Maighe Sile; p. 662, col. 2, i. v. Ui Briúin; p. 663, col. 1, i. v. Ui Briúin Seolai. Videtur huius fragmenti scriptor eorum sententiae favere qui campum Siuil eundem esse arbitrantur ac campum Selcae « in quo erant aulae filiorum Briuin » (*Lib. Ardm.*, fol. 12 b 2), etsi aliam sententiam multi tueantur, HOGAN, op. c., p. 594, col. 2, i. v. Selca; p. 530, col. 1, i. v. Mag Selce; p. 375, col. 1, i. v. Duma Selga; p. 504, col. 1, i. v. Loch Selcae; p. 353, col. 1, i. v. Domnach Mór Maighe Selce. — (5) Huius Echeni filii Briani mentio est in Tripartita: COLGAN, *Trias Thaumaturga*, t. I, p. 136, col. 2; STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, p. 106. Initium narrationis quae hic habetur ad verba « Tu rex eris et de semine < tuo > erunt reges in eternum » suo stilo refert Seathrún CÉIRINN (Geoffrey KEATING), *Foras Feasa ar Éirinn. The History of Ireland*, t. III, ed. DINNEEN, pp. 26 et 28; ubi pauca subiiciuntur quae latine hunc sensum exhibent: « Verum evasit quod praedixerat Patricius; affuit enim ipse et episcopi duodecim cum Duachus Galach auspica regni psumpsit. Solentque inde Connaciae reges habere successores illorum duodecim episcoporum praesentes, una cum duodecim principibus e stirpe Muireadhachi et nepotibus Maolcoinairei, cum regnum auspiciantur in colle dicto Carn Fraoich. » His congruenter narratur in Vita S. Benigni regno amotus Echenus qui fidem Christi suscipere volebat; nusquam autem nisi

in hac Vita Benigni legitur Echenus esse baptizatus. Collatis iis quae traduntur a Galfrido Keating de duodecim illis episcopis cum loco Vitae Tripartitae quem superius attulimus, forsitan hi duodecim videntur esse iidem quorum nomina lapidibus inscripta sunt in culminibus Selcae (de quibus in Comm. praev. num. 2, 57); vix tamen id fieri potuit, nisi perspicuo scriptoris errore, nam duae feminae erant inter duodecim comites S. Patricii qui tunc eo ascendisse dicuntur. Non absimilem ritum servatum esse in inauguratione regis de Breifne, testatur altera Vita Gadelica S. Maedoci episcopi Fernensis, ap. PLUMMER, *Bethada Náem Erenn*, t. I, p. 203; de illis inaugurationibus vid. op. c., t. II, p. 351-52 et Id., *Vitae Sanctorum Hiberniae*, t. I, p. civ. Tandem advertit et apud Galfridum Keating et hic etiam ipso initio narrationis nullam esse mentionem S. Benigni; facile tamen crediderim hoc totum de Echeno rege esse antiquae traditionis. — (6) *Addit interpres*: « et non venit ad fidem. » — (7) *Addit interpres*: « id est Domhnach Patraice »; qua in re notatu dignum est, scriptorem latini fragmenti attulisse tantum nomen antiquius Domnach Mór Maighe Siuil et tacuisse recentius Domnach Patraice; hoc etsi minimum, momento non carebit cum definienda erit aetas huius fragmenti. Domnach Mór Maighe Siuil latine significat Ecclesiam magnam de Mágh Siuil; olim templum dictum est latine a Tirechano « aeclesia magna Saolai » ubi « altare Felarti sancti episcopi » *Lib. Ardm.*, fol. 11 b 2, et gadelice inter *Addimenta* (BHL. 6499) Domnach Mór Maighe Sile (sic enim legendum), *ibid.*, fol. 19 a 1; alias scriptum Domnach Mór Maighe Seolai (STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, p. 96) seu Seola (COLGAN, *Trias Thaumaturga*, p. 135, col. 1); nunc ex altero nomine quod tradit Vita Gadelica Domnach Patraice, seu Ecclesia Patricii, HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 353, col. 1, i. v. Domnach Mór Maighe Sile et p. 354, col. 1, i. v. Domnach Patraice; anglie Donaghpatrick, seu Donoughpatrick, in baronia Clare (County Galway) ad lacum Hacket qui gadelice dictus est Loch Cimi seu Loch Cime. Ecclesiae illius parietinae haud scio an adhuc exsistent; certe abhinc annos circiter ducentos videbantur in ripa lacus. Cf. Roderick O'FLAHERTY, *A Chorographical Description of West or H-Iar Connaught*, ed. J. HARDIMAN, pp. 147-48; *The Parliamentary Gazetteer of Ireland*, t. II (Dublin, 1846), p. 31, col. 2; S. LEWIS, *A Topographical Dictionary of Ireland*, t. I (London, 1857), p. 483, col. 1. — (8) *Addit interpres*: « ut hoc monasterium conditum custodiret. » In eo loco episcopum fuisse S. Felartum antiquissimos auctores habemus quos in superiore annotatione attulimus e Libro Ardmachano. De hoc S. Fularto (sic enim scribit) episcopo Connacensi in Connacia, COLGANUS, *Acta Sanctorum Hiberniae*, p. 788. — (9) *Addit interpres*: « ut daret Patricio quiddam habere vellet. »

-siunh

VITA GADELICA regno privatus, siumh. < Dixit autem Patricius ad Echin ⁴ > : « Tu non eris rex et ex te non erit rex (1) usque ad consummationem ⁵ seculi. » Atrubhair immorro Patraice fri hEichine : « Sech ni bát ⁶ ri siu fein o sund amach 7 ni bia ri nó ridamhnae dot' siol co forbha an tsáoghail. » Et dixit frater iunior ⁷ de filiis Briain ad sanctum Patricium : « Ego sum rex (2). » 7 atrubhair an sosar brathar re Patraice .i. Dúi mac Briain : « Meisi ind ri, » ar se. Et sanctus Patricius respondit : « Tu rex eris et de semine < tuo ⁴ > erunt reges in eternum. » Is e freccra do rad Patraice noebh air siumh : « Bát ri siu fodéin 7 is dot' sil betit na righ tria bithu. » Et credierunt ¹² filii ¹² Briain in illa hora Domino per Patricium et babtizati sunt, excepto Echeno et uxore eius et liberis ⁸ eius (3). Ocus ro creitsett meic Briain an tan sin don Coimide tre procept Patraice 7 ro baist ⁹, cen mothá Echen 7 a shéitehí 7 a maca 7 a ingena. Ceithre meic fíet immorro ro bhatar oc Brian mac Echach .i. Dúi Galach, Ferceus, Eochaidh Erederg, Oengus Balderce, Tened, Muichit ¹⁰ 7 oile. Et venit regina uxor Echini ad sanctum Benignum filium Sesceniáni discipuli ¹¹ sancti Patricii et dixit ei. Oecus tainic in righan sétigh Echin co noebh Benen mac Seiscnein, co dalta naemh Patraice, 7 is edh ro raidh fris. « Ego et rex et filii nostri in tuo serviti < o ¹² > (4) semper erimus si pacem inter nos et Patricium feceris (5). » .i. « Meisi 7 in ri 7 ar sil 7 ar semedh ¹³ bemit i cis 7 hi foghnamh duitsi tre bithu sír dia nderna sith etrainnd ¹² 7 Patraice. » Siúr mathar immorro do Benen issi, conidh aire sin ro iarr air a furtacht, .i. Fortriu inghen do Chatháir Mór do righ ¹⁴ Laighen, 7 is uaithe ro genair cenel nEchin. Ocus Sodelbh inghen don Chathair cettna sin mathair Beneoin, ut dicitur :

Sodhealbh ba hi matair ¹² Beneoin,
cen blad pudrach,
nisroich t' athair,
inghen do Chathair Cenrudhrach.

B

E.

.i. da dheirbhsair iatt. Et respondit sanctus Benignus regine. Ocus do ratt Benen freccra ar in righain ocus iss edh ro raidh fria : « Si Deus voluerit, faciam ¹⁵ » .i. « Do ghéin sa sin madh ail do Dia. » « Pergite tu et rex et proles ante nos usque ad villam que dicitur Villa Conventionis (6). » « Ergidh remhaind tusa 7 in ri 7 bar celanda corrici an ferann dianid ainm Cluain na Coinde. » Et perrexerunt sicut sanctus Benignus eis precepit. Ocus do cotar amhail atbert noeb Benen friu. Et perrexit sanctus Patricius ad illum locum in quo fundavit cellam sancti Falbi (7) episcopi que dicitur Cell Fabhair.

⁴ om. cod., supplevi ex interpretatione gadelica. —
⁵ comotionem cod. — ⁶ ni bát ni bat ri siu cod.
— ⁷ add. ead. man. — ⁸ et 7 liberis cod. (id est:
et et liberis). — ⁹ an leg. rosbaist? — ¹⁰ an leg.

Tened Muichit? — ¹¹ sic, ead. man. add. — ¹² sic.
— ¹³ sic; leg. semedh — ¹⁴ do righ do righ Laighen cod. — ¹⁵ faciem in faciam immutavi corr.

C

(1) Addit interpres : « aut materia regis usque ad consummationem saeculi. » *Rígdonna, rígdamna, ríogh-dhamhna*, id est materia regis, dicebantur ii e quibus regem eligere fas erat. Qua de re fuse disputat Eoin MacNEILL, *Celtic Ireland*, p. 114-43. — (2) Addit interpres : « is est Dúi Galach (*bello strenuus*) filius Briani. » Huius nomen gadelice perperam in casu nominativo scriptum est Dúach, quae genitivi forma est ; nos illam formam adhibemus quam nostri auctores praebent, sive Dúi, sive Dúach scribentes. — (3) Addit interpres : « Erant autem Briano filio Eochaidhi viginti quattuor filii : Dui Galach, Fearghus, Eochaidh Earechearg, Aonghus Bailldhearg, Tened, Muichit, cet. » De numero filiorum Briani his consentit KEATING, l. c. ; et in Tripartita sex eius filii memorantur, partim tamen aliis nominibus, ap. STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, p. 106 ; COLGAN, *Trias Thaumaturga*, p. 136, col. 2. Haud scio an inde colligendum sit et hic sex nomina tradi, non quinque ; quae si res ita se habuerit, legendum est non Tened Muichit, quasi illud nomen esset, hoc cognomen ; sed Tened, Muichit. — (4) Addit interpres : « et tributo ». — (5) Addit interpres : « Haec autem erat soror matris Benigni (quamobrem eius auxilium petiit) Fortriu nomine (filia Cathaohri Mór regis Lageniae) e qua orta est gens Eicheni. Soidhealbh autem filia eiusdem Cathaohri mater erat Benigni, ut dicitur : Soidhealbh mater erat Benigni | — sine fama calamitosa — | (non adeptus est eam pater tuus) | filia Cathaohri Ceanruadhrach. Unde colligitur eas sorores fuisse. » De stirpe materna S. Benigni, Comm. praev. n. 15. Ut errorem corrigeret Colganus vertit : « Regina autem Fortriu erat matertera S. Benigni, Sadelivae matris eius soror, de stirpe Catheri regis Lageniae. » — (6) Cluain na Coinde, seu Cluain na Choinne (latine Villam Conventionis) esse in Connacia ex hoc loco patet ; HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 258, col. 1,

i. v. Cluain Choinne ; cuius auctor est COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 204, col. 1 et p. 707, col. 1, i. v. Cluain-choinne. Non pauca sunt loca dicta Cloonkeen in vicinia parochiarum Donaghpatrick, Killower et Kilbannon ; hic significari arbitramur Cloonkeen viculus situs inter flumina Clare et Grange, octavo circuli passuum millia a Killower ecclesia, et totidem a Kilbannon. Verum, qui recta tendit a Killower ad Kilbannon profecto non divertet ad illum Cloonkeen ; vix enim amplius quinque millia distant Killower et Kilbannon. — (7) Hunc S. Faillbheum episcopum esse filium Losseni qui cum fratribus suis cultus est kal. aug. in insula Lacus Riensis (Loch Rí, Loch Ree) Inis Mór dicta, sententia est Colgani non improbabilibus innixa argumentis, *Trias Thaumaturga*, p. 183, col. 1 ; etsi idem Colganus videtur sententia destitisse, *Acta Sanctorum Hiberniae*, p. 540, col. 1, annot. 18. Sed adeo usitatum est nomen Faillbe ut rem definire non audeamus : quidni enim duo fuerint Faillbei, alter in Inis Mór Locha Ribh, alter in Cill Fabhair seu Cill Fobhuir ? Cui sententiae iterum favet COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 268, col. 2, ubi hunc Faillbheum, de quo Gadelicus noster, cultum esse scribit, non kal aug., sed d. 11 ianuarii vel 16 aprilis. Locum quidem, de quo Vita Gadelica, ceterum ignotum, in Connacia situm esse patet ; num idem sit qui alias Achadh Fobuir, Achadh Fobhair, Achadh Fhobhair, Achadh Gabhair, cet. (nunc anglice Aghagower, Barony Burrishoole, County Mayo), dubitat HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 8, col. 2, i. v. Achadh Fabhair Umhaill ; p. 9, col. 1, i. vv. Achadh Fobuir et Achadh Gabhair ; p. 193, col. 1, i. v. Cell Fobhuir. Haec quidem Hogan et eruditi illi viri quorum sententiam sequitur. Verum, si quid videmus, hic perspicue significatur Cill Fhobhair aliud omnino ab Achadh Fhobhair ; nempe parochiam nunc dictam Killower, sitam inter lacum Cime (ubi Donnach Pátraic) et Kilbennan, in ipso itinere quo tunc ibat S. Patricius.

Ocus.

A *Ocus* ro escomla naemh *Patraicc* coricci ind inat in ro fothaighedh reles Failbhe nóibh in epscoib 7 as ris rátar Cell Fabhair ¹⁶ aniu. Et postea sanctus Patricius venit ad Villam Conventionis. *Ocus* táinic noebh *Patraicc* iarsin co Cluain na Coinde ¹⁷. In qua reformavit sanctus Benignus Echenum in formam hinnulum ¹⁸ de silva venientis. Is annsin ro delbh noebh Benen indí Echen hi richt laoigh allaidh. Et dixit sanctus Benignus ad Patricium. *Ocus* atrubhairt noebh Binén re *Patraicc*. «Benedic innulum salientem erga nos et exultantem (1)» .i. «Bennach in láegh dogni in surtlaigh 7 an leimnigh i nar fiadhuse 7 dogni an forbáilte dhuit fodéin.» Et respondit Patricius: «Non benedicam innulum habentem aures Echini michi frequenter repugnantis (2).» Is e freccra dorat *Patraicc* ar Benen: «Nocha bennachabh in loegh techtus cluasa Echen no fhrithcathaighidh dam dogres 7 no bid ind acchaidh ¹⁹ cecha coirech no erailinn.» Et sanctus Benignus formavit Echen in multas formas, ut ferunt, et noluit sanctus Patricius eum benedicere (3). *Ocus* ro delbh Benen Echen i rectaibh iomdhaibh ²⁰, amhail inisit na heolaigh, 7 ro eimidh *Patraicc* a bhennachadh Eichen i ndeibh dibh sin. Et dixit Patricius ad Benignum: «Tu ipse benedic eum et tibi serviat semen eius in eternum. Ego hautem non.» *Ocus* atrubhairt *Patraicc* re Benén: «Bennach sa fein Eichen 7 foghnadh a shiol 7 a chinél duit tria bithu. Meisi immorro ni bhennachabh.» Et ascendit sanctus Patricius in currum et filii Briain portaverunt sanctum Patricium ad manus per totam grunnam (4) usque ad campam ²¹ *Commacne* (5). 7 ro rescabh *Patraic* ina *charpal*, *ocus* ara lamhailh ro imarcuirset meic Briain in *carpat darsin* monaidh uile co magh *Commacne* 7 ²¹. Et descendit sanctus Patricius de curru. *Ocus* tainic *Patraicc* ann sin asin *ccarpatt*. Et venerunt ad illum novem leprosi viri gentiles antea ²² nunquam ²¹ credentes. Is ann sin tangattar co *Patraicc* nonbhar do lobhraibh; gentlidhe iatsidhe na ro creitsett riamh roimhe sin. Et clamaverunt dicentes: «Si verus est Deus tuus, sanet nos de lepra ista.» *Ocus* doronsat diucaire moir; iss *edh* ro raidhset: «Ma 's é in fir Día do Día sa, slánaigh inne don cloime si.» Et surrexerunt sanctus Patricius et Benignus et levaverunt ²³ cespitem ²⁴ de terra. *Ocus* atrachtatar noebh *Patraicc* 7 noebh Benen 7 ro thocaibhsiot fott asin *talmain*. Et ebullivit ²⁵ fons limpiddissimus (6) de terra. *Ocus* ro mhebhaidh *topur* ro glan asin inut sin asa ttucsat na naeimh an fótt. In quo baptisati sunt leprosi (7). Is ann sin ro baitsithi na nói lobhair 7 ro fuisimsit ²⁶ in creitium catolica. Et in eadem hora sanati sunt de lepra et dederunt gloriam Domino (8). 7 ro slan-

VITA
GADELICA

in gratiam
restituitur.

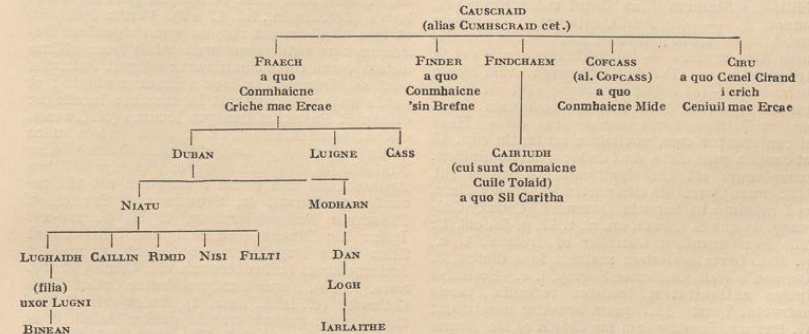
Leprosorum
novem
curatione,

¹⁶ verbis Falbi episcopi et Cell Fabhair lineam subduxit corr. qui et in marg. scripsit iterum Cell Fabhair.—¹⁷ Cluain me Coinde cod.—¹⁸ sic man. prima; hinnuli corr. qui et add. ceruini sup. lin. —¹⁹ in-dacch. ex inaach. corr. —²⁰ irrectaibh e iomdhaibh

cod., sed e puncto subscripto deleta. —²¹ sic cod. —²² annea prim. man.; alteram n in t mutavit corr. —²³ levaverunt ex lavaverunt corr. —²⁴ cesp. ex cisp. corr. —²⁵ ebulluit prim. man.; i inseruit corr. —²⁶ ante corr. ro fuirnsit.

Abest autem Achadh Fohhair sexaginta fere passuum millia a locis quae memoravimus. Accedit quod ecclesia de Achadh Fohhair non eo tempore a S. Patricio condita esse videtur, *Lib. Arm.*, fol. 13 b 1. — (1) Addit interpres: «et te tanto gaudio salutantem.» — (2) Addit interpres: «quique mihi negare solet quaecumque iure exposco.» — (3) Addit interpres: «in aliqua de illis figuris.» — (4) Grunna seu gronna latine reddit verbum gadelicum *mónaidh*, «palus seu locus bituminosus et uliginosus, unde cespes eruitur, qui siccatus foco struendo, non secus ac carbones, adhibetur.» Haec CANGIUS i. v. Gronna. Tale esse solum, cum inter Killower et

Kilbannon, tum inter Cloonkeen et Kilbannon, manifestum est inspicienti tabulam huius tractus. — (5) Non paucae sunt regiones in illis Hiberniae partibus dictae Conmaicne «fines nepotum Commac-i.» HOGAN. *Onomasticon Goedelicum*, p. 289-90. Falso commiscuit Vita Gadelica varios ramos eius familiae; quos errores quo brevius refellere possemus, tabulam astruximus e *Libro Lageniensi*, p. 332, col. 2, *Libro Ard-machano*, fol. 17 a 2, *Genealogiis Regum et Sanctorum Hiberniae*, ed. Paul WALSH, p. 105-106, et iis quae collegimus ex ipsa Vita Gadelica. Tribuum nomina nominibus atavorum adiectimus, insertis, uti fieri solet, vocibus «a quo». F

Igitur ex hoc sequentique capitulo perspicuum est hic significari ramus aliquis tribus nuncupatae Commaicne Criche mac Ercae, quibus imperabat semen Fraech-i; horum praecipua sedes erat in dioecesi quae nunc est Ardachadensi, HOGAN, op. c., p. 289, col. 1, i. v. Commaicne. Sed ex hoc loco Vitae Gadelicae et ex plurimis monumentis S. Iarlaithe Tuamensis in illis regionibus, clarum est eorum fines quoquo modo tunc pertigisse ad flumen Clare; adeo videtur

progenies Dubani patris Niatu eas maxime partes sibi elegisse quae nunc sunt baronia Dunmore, HOGAN, l. c., col. 2, l. vv. Commaicne Dúine Móir et Commaicne Cenél Dubáin: inde clarum est hos esse de quibus Gadelicus noster.— (6) Vertit interpres: «de loco unde sancti cespitem levaverant.» — (7) Addit interpres: «et confessi sunt fidem catholicam.» — (8) Addit interpres: «propter sanationem suam et gratias illi egerunt.»

VITA
GADELICA

aighthi isin uair cetna dia claimhe 7 rucsat buidhe a slanaighte frisín *Coimde, ocus ro* altaighsett do. D
Et de hoc miraculo iste fons semper nominatur .i. Fons Leprosorum de <i>is. 7 is asan mirbail sin ro
fas *conid* de dongarar *Topur na Lobar* o sin alle (1). In quo fonte multi infirmi semper sanantur ²⁷ (2).
Is gnath immorro daoine galair do slanucchadh isin topar sin 7 is cretru tothhachtach ²⁸ a usce
cech *conair* dech. In quo baptizavit Benignus Echenum filium Briain (3). Isin topar sin ro baist
Benen Echen mac Briain *ocus ro* faccaibh faccbala maithe dó 7 dia shil, 7 nocha dlighenn noebh na
firen ele ni do chinel Echin *acht* Benen a oénar.

Niatu
ad fidem
adductus

11. Et venit dominus illius regionis .i. Niatu mac Dubhain cum filiis suis (4) usque ad sanctos
ad illum locum. *Ocus* tainc fer choimsech an fherainn sin do imacallaimh fri *Patraicc* 7 fri Benen
conuicce in inut sin .i. Niatu mac Dubhain 7 a chóic meic .i. Lugaith, Callin, Rimid, Nisi, Filitti.
Et vo[]vit illam villam semper sanctis. 7 ro edbair in inat sin do *gres do Patraicc* 7 do Benen.
Quia vidit ibi miraculum (5). *Uair atconaire* an mirbail *mair* forcoemhnacair isin inut sin .i. slan-
ucchadh na cclamh. Et in illo loco baptizatus est Niatu cum filiis ² suis a Benigno et omnes
habitatores illius regionis baptisati sunt. *Ocus* is annsan ionad sin ro baitsedh Niatu *cona* macaibh
o Benen, 7 ro baitsithe uile aittreabaidhe an ferainn. Et dedit Niata sé et filios suos ³ et nepotes
suos semper (6) in servitutim ⁴ Benigno et Patritio et omnes habitatores illius regionis (7). *Ocus*
ro chinn Niatu insin combiadh fodein 7 a meic 7 a húi dara eisi hi cis 7 hi foghnamh do
Benen *ocus do Patraicc, ocus ro* cinnseth huile aittreabaidhe an ferainn in cetna. Et in illo loco (8)
fundata est civitas sancti Benigni. *Ocus* is ann sin .i. i ndun Lugaith meic Niatuch iarna coiser-
cadh do Benen *ocus do Phatraicc* ro fothaighedh 7 ro cumdaighedh eccllas do noémh Binén. Hi
sunt hautem alumni sancti Benigni id est Callianus filius Niatuch episcopus et Iarladius filius
Lagha episcopus.

ecclesiam
Benigni
condit.

Discipuli
S. Benigni

12. Is iat so immorro daltadha noemh Be-
neoin .i. Caillin mac Niatuch in tepscoib *ocus*
Iarlaithe mac Lagha in tepscoib usal ele. Is
aec Benen ro léghsatt *ocus* is e doratt gradha
forra. *Ocus* is e ro coisreccastair cella 7 re-

12. Hi autem sunt alumni S. Benigni, Cail-
lin filius Niatu-i episcopus (9) et Iarlaithe fi-
lius Lagh-i episcopus nobilis alter. Utrumque
Benignus instituerat et sacerdotio auxerat; ipse
etiam illis ecclesias et cellas consecravat, ius-

²⁷ sanatur *cod.* — ²⁸ sic *cod.*

11. — ¹ *prim. man. corr. ex ollo.* — ² et *add. cod.* — ³ *corr. prim. man. (ex sos ut videtur) et add. n. sup. lit., quod quid sibi velit, nescimus.*

— ⁴ *servitutim, cod. sed prim. man. corr. ut esset servitutim; uel servitium prim. man. sup. lin.*

(1) Etiamnum dicitur fons Tobernalour; distat ab ecclesia Kilbennan sescentos les septingentos passus a meridie, *Ordinance Survey of Ireland* (One Inch to a Statute Mile), fol. 96. — (2) Addit interpres: « et vim habet reliquiarum efficacium eius aqua quocumque defertur. » — (3) Addit interpres: « multaque bona legata ei legavit et semini eius. Neque habet ullus sanctus vel iustus quicumque iuris in gentem Eicheni nisi solus Benignus. » Gens Echeni, *Cenel n-Echen*, tribus in Connacia, HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 219, col. 1. — (4) Addit interpres: « Lughaidh-o, Caillin-o, Rimid-o, Nisi-o, Filitti-o. » Stemma illius Niatui vid. supra p. 177, annot. 5. — (5) Addit interpres: « magnum quod in eo loco patratum est, nempe curationem leprosum. » — (6) Addit interpres: « et in tributum. » — (7) Addit interpres: « rem ratam habuere. » — (8) Addit interpres: « (id est in oppido Lughaidhi filii Niatui) postquam Benigno et Patricio locus consecratus est. » Haec si conferantur cum novissima sententia cap. 15 et cum iis quae dicta sunt de locorum nominibus, perspicuum est hic significari Kilbannon (al. Kilbennan), parochia sita partim in baronia Clare, sed maxime in baronia Dunmore (County Galway), de qua S. LEWIS, op. c., t. II, p. 52, col. 1; *The Parliamentary Gazetteer of Ireland*, t. c., p. 364. Iuxta ecclesiam scaturit fons dictus St. Bennan's Well, *Ordinance Survey*, l. c. Ecclesiae ipsius antiquitatem testatur rotunda turris astructa, LEWIS, l. c., quam breviter perstringit G. PETRIE, *Inquiry into the Origin of the Round Towers of Ireland*, in *Transactions of the Royal Irish Academy*, t. XX (1845); monasterium in eo loco exstitit, de quo nihil memoriae mandatum est praeter titulum heredis S. Benigni semel in Annales exceptum (vid. Comm. praev. num. 70), et ipsam monasterii dissolutionem, LEWIS, l. c. Haec quidem ostendunt ecclesiam seu monasterium in Kilbannon antiquitus conditum ab aliquo Benigno; quibus accedit certissimum ipsius nominis testimonium: Kilbannon enim idem omnino est ac Cella Benigni. Verum, toto caelo erravit qui

hunc Benignum arbitratus est esse successorem S. Patricii in sede Ardmachana (cf. J. GWYNN, *Liber Ardmachanus*, p. LXVIII-LXIX); etenim exstat quoddam donationis apographon in scrinio Ardmachanae ecclesiae, cuius haec sunt verba: « Binean filius Lugni, scriba atque sacerdos necnon anchorita, filius filiae Lugaith maicc Nétach fuit, cui dedit Deus generis (genus *cod.*) matris suae hereditatem, in qua fundavit ecclesiam Deo consecratam Patricioque immolatam. Et sanctus Patricius signavit locum sibi suo baculo et ipse primus corpus et sanguinem Christi obtulit postquam gradum accepit Bineanus ab eo, et benedixit eum et reliquit post se in suo loco » (*Lib. Ardm.*, fol. 17 a 2). Verbis *Patricius* et *ipse* additum est signum quod significat *Patricium* esse antecedens pronomini *ipse*; ultima autem verba certe significant: reliquit Patricius post se Bineanus in loco a Bineano oblato; et paulo ante ubi « signavit locum sibi » intellege: « signavit Patricius Benigno locum » (cf. GWYNN, op. c., p. LXIX, annot. 1). Lugaith autem maicc Nétach idem est ac Lughaidh mac Niatuch (alias Niatuch) de quo Vita Gadelica; etenim in Libro Ardmachano non semel é scriptum est ubi recentiores efferunt *ia*, STOKES and STRACHAN, *Thesaurus Palaeohibernicus*, t. II, p. XIV-XV. Igitur hic Binean (seu Benignus) filius Lugni filius filiae Lugaith maicc Nétach, neque est Ardmachanus (cuius stemma vid. Comm. praev. num. 13-15), neque Benignus frater Cethiaci seu Cethechi (cf. *ibid.*, num. 2). Huius enim S. Cethechi pater quidem erat de genere Aillili, mater vero de genere Sai, *Lib. Ardm.*, fol. 12 b 1; aliter Tripartita, ap. STOKES, *The Tripartite Life*, t. II, p. 104, et ap. COLGANUM, *Trias Thaumaturga*, p. 136, col. 1. Sed et in ipso illo genuino, quod fertur, apographo haud scio an parachronismus lateat; vid. *Patriciana* in *Anal. Boll.*, t. XLIII. — (9) Hos cum Bineano filio Lugni esse coniunctos, nec quicumque habere cum Benigno Ardmachano, perhibet tabula genealogica, p. 177, annot. 5. De utroque S. Iarlaitheo vide infra, p. 186, annot. 6.

A clésa doibh 7 ro erail ar a mbraithribh cendsa do dhenamh fríu; ar is e Benen rob ard-chend *Conmacne eter cill is tír*, ar is dó ro erbastair *Patraicc* a mbaitsehd 7 a forcetul, *ocus* is e ro fhacaibh éttorra, 7 is e ro toghsatt fein i ceennacht forra¹ sech cech noebh.

13. Dalta dano do Benen Nechtan *ocus* Curman, Muga 7 Buadmael, Berrán *ocus* Modimóc, Báetan 7 Cairell, 7 .iii. meic Domhongairt, *ocus* sochaidhe ele do maithibh arcena.

14. Is ann sin ro bhennach *Patraicc Conmacne* .i. clann Cairetha, conidh ann atbert:

« Mo bhennacht for *Conmacne*,
for sil Caireda,
for a macu is for a mna,
is for a nóidhena.

Beite do chloinn Cairetha,
cein beit do réir mo fhreccra,
epscoip 7 aircinhigh,
súi éiccsi 7 sui ecna.»

B

Ocus is e an Cairehd¹ sin an tres fer atracht ria *Patraicc* dar sarucchadh Lgoire meic Neill i tTemhraigh .i. Ere Slaine ar tús (hi Fertaibh Fer Feicc atrac <ht> sidhe) *ocus* Dubthach mac húi Lughair *ocus* maothoclach dia muinntir (.i. Fiacc Sleibe) in céidfecht tainic *Patraicc*. *Ocus* an dara fecht doluidh *Patraicc* docum Temrach ro smachtadh la Laeghaire *cona* heirsedh nech ria *Patraicc* 7 *cona* dernta umhalóitt dó. O do riacht *Patraicc* isin teghdais² righdae,

12. — ¹ (ro toghsatt-forra) *alia man. in rasura.*

sitque fratres eorum (1) benevolentiam illis exhibere; erat enim Benignus caput regionis *Conmhaicne*, cum agrorum tum ecclesiarum. Illi namque *Patricius* commiserat munus baptizandi instituendique incolas, illum inter eos reliquerat, illum ipsi incolae sibi elegerant in dominum, prae ceteris sanctis.

13. Alumni autem *Benigni* fuere Neachtain (2) et Curmán, Mughain et Buaidh-mhaol, Bearrán et Modimóc, Baetan et Caireall, et septem filii Domhongart-i, aliique plurimi viri nobiles.

14. Tum *Patricius* benedixit regioni *Conmhaicne* (id est posteris Cairethi) et dixit:

Benedictio mea super *Conmhaicne*,
super semen Cairethi (3),
super filios eorum et uxores
et infantes.

Sint oportet e filiis Cairethi,
quamdiu morem mihi gerent,
episcopi et ecclesiarum principes (4),
poetae et docti viri.

VITA
GADELICA

qui fuerint.

Cairedho
poetae

E

Hic autem Caireth est tertius vir qui *Patricio* assurrexit (5) invito Laegaireo filio Nialli, Temoriae. Nempé primus omnium assurrexit *Patricio* Earc Slaine (6) in Ferta Fer Fec; deinde Dubthach; Maccu Lughair una cum iuvene quodam e suo comitatu, Fiaco Sleptensi (7), quo tempore primum advenit *Patricius*; cum autem iterum veniret *Patricius* Temoriam, prohibuerat Laegaireus ne quis illi assurgeret reverentiamve exhiberet. At ubi *Patricius* re-

discipulo
bene
merito

14. — ¹ Caireth ex Cairech corr. — ² isin

(1) « S. Benignus est qui... eorum... amicos et cognatos ad eos humaniter et caritative tractandos induxit, quique in spirituali regimine toti clero et populo *Conmacniensi* ex officio praefuit. » Haec Colganus in sua paraphrasi. — (2) *Nectanus* seu *Nectarius*, COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 204, col. 1, nescimus quo auctore; idem etiam omisit Baetanum. De his omnibus S. Benigni discipulis qui disputare velit, aquam a pumice postulari. Haec COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 268, col. 2: S. Nectanus coli d. 22 aprilis et 8 ianuarii (hoc quidem perperam; nam, si martyrologio Dungallensi fidendum est, d. 8 ianuarii indicabatur memoria alius Nectani, qui obiit anno 678); S. Curmani festum agi d. 6 ianuarii vel 22 decembris (ubi Dungallense scribit Cuirin); Muga forsitan falso scriptum esse pro Mucna habet COLGANUS, op. c., p. 692, col. 2; de ceteris tacet, neque nos minus prudentes erimus. Domhongart ille haud scio an alius fuerit a Domungart filio Echaid-i cuius nomen legitur in *Libro Ardmachano*, fol. 19 a 1 et in Tripartita, ap. STOKES, *The Tripartite Life*, t. I, pp. 120, 224, et ap. COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 161, col. 2; de quo *Id.*, op. c., p. 185, col. 2, annot. 94-95, et *Acta Sanctorum Hiberniae*, p. 742-44; cf. *Act. SS.*, Mart. t. III, p. 483-84. Filii Domhongarti non leguntur in *Macrad noeb hErend* seu catalogo sanctorum qui non suo ipsorum, sed patris, nomine appellantur, *The Book of Leinster*, p. 369, col. 3-6. — (3) Hoc carmen in isto tantum codice videtur servatum esse, tanta cum librorum incuria, ut insanabile fieret. Stemma tribus dictae Sil Carotha (id est Semen Cairethi) descripsimus in tabula genealogica, p. 177, annot. 5; cf. HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 514, col. 2, i. v. Mag Caireda, et p. 519, col. 2, i. v. Mag Enna. Quibus e locis perspicuum est hic sermonem haberi de tribu alia atque Con-

C

mhaicne Dúine Móir, nempé *Conmhaicne Cúile* Tolaid (de quibus HOGAN, op. c., p. 289, col. 2, i. vv. *Conmaicne Cúile*, *Conmaicne Cúile Talad* et *Conmaicne na Cúile*; p. 322, col. 2, i. vv. *Cúl Thailaith*, *Cúl Toladh* et *Cúl Tulad*), quorum fines erant in hodierna baronia Kilmaine (County Mayo). Hos, si fidendum est Tirechano, *Lib. Ardm.*, fol. 13 a 2, invisit S. *Patricius* non statim post baptizatos filios Briani. — (4) Intellege laicos ecclesiarum patronos, seu potius abbates laicos hereditario iure monasteriis praelatos; de quibus paucis agit PLUMMER, *Vitae Sanctorum Hiberniae*, t. I, p. cxvii, annot. 5. Huius loci sensum his verbis refert COLGANUS, *Trias Thaumaturga* p. 204: « promisit (*Patricius*) quamdiu suis acquirerint mandatis, ex eorum (*Conmacniensium* seu *Charethi* filiorum) prodituros multos episcopos, praelatos aliosque viros doctrina et sapientia illustres. » De illis sanctorum legatis quae dicuntur (*gadelice* « *fachála* »), vid. infra p. 181, annot. 7. — (5) *Gadelica* verba significant sive « tertius vir qui *Patricio* assurrexit », sive « unus de tribus viris qui *Patricio* assurrexerunt »; hoc tamen minus probabile est, cum videatur *Gadelicus* noster indicare Cairedhum post Earcum et Dubthachum honorem S. *Patricio* exhibuisse. — (6) Is est S. Ere seu Earc, postea episcopus Slanensis, de quo *Act. SS.*, Nov. t. I, p. 557-62. — (7) Dubthach Maccu Lughair, cuius nomen in *Libro Ardmachano* legitur scriptum Dubthach (al. Dubthoch) Maccu Lugil et Dubthach Maccu Lugir (fol. 4 b 2 et 20 a 2). Eorum quae hic significantur antiquissimus auctor est MURCHU, l. c., fol. 4 b 2 - 5 a 1. De S. Fiaco (alias Féce, Fiacc, Fiacc, cet.) episcopo Sleptensi, *Act. SS.*, Oct. t. VI, p. 96-106; O'HANLON, *Lives of the Irish Saints*, t. X, p. 181-200.

Cairiudh

VITA
GADELICA

Cairiudh mac Findcoimh, in fili do Connacht-aibh, rope an dara primheccas an tan sin, ro greisedh o rath an Spirtu Noeibh co neracht asa cathair ollamnachta résin clerech, ar nír bó comadhús in súi 7 in tepscof do beith cen inut ba dingbála dó fri procept don tsochaidhe; ocus atracht co ba trí ría a muinntir .i. as cech cúl ina² chéiliu, co ro thoilli in mórseisiur ann <acht Benén a aenar. Ba bronach Beinén desin. Asbert frí Cairiudh: « Bidh i ceuil duit 7 dod' cloinn ondiu go brath. » « Cech cuil a ngeba, » ol Padraic, « bidh cuil go nana 7 ordan 7 tagad. » « No gebhta righe Temrach uaid, » oil Benén, « dia neirstea roamumsa. » « Fagebha onoir agamhsa 7 ag fíor m' ionuid, » ol Padraic⁴. > Dorat Patraicc bennacht do Chairiudh ara umhaloitt, conidh don bhennachtain sin doratt Patraicc 7 don umhla do rinne Cairiudh forcantar an laidh sea síis:

B

eiusque
posteris

Scuchais an fer cor ar cháí
cein ba etrocur in rí;
riasin aoidhigh, co rath nDé,
atracht Cairiuch fo trí.
Donarraid⁵ creitímh is cond
i ttigh in righ lasin sanct.
Scuchais ar cula in fili find,
co talla in moirsheiser ann.
Doratt Patraicc bennacht fair,
dorath dó talamh do nimh⁶:
« Rotbe tír co toradh do muir,
rop lír⁷ do clann is bu <d> dil.

C

teghdais prim. man. corr. ex isin tethdais. —
² ina ina chéiliu cod. — ⁴ verbis acht Benén - ol
Padraic ita lineas obduxit corr. ut legi vix pos-
sent; deinde totum locum rescriptit in marg.
inf., praemissis verbis: frí leth supra. Exscri-
bimus omnia ex marg.; pauca admodum videntur
esse varia ab iis quae habebat prim. man.; haec
quae perspicimus: ingebha prim. man., an geba
corr.; Patraicc prim. man. (bis), Padraic corr.

(1) In maximo illo splendidoque triclinio Temoriensi dignissimo cuique sua erat sedes, puta regi, poetae, druidae et sic porro, ne cui sui ordinis honor deesset; aedificii formam instaurare et describere adortus est R. A. S. MACALISTER, *Temair Breg. A Study of the Remains and Traditions of Tara*, in *Proceedings of the Royal Irish Academy*, t. XXXIV, C, pl. ix: ubi quis cuique locus assignatus fuerit reperies. Idem fuse de triclinio illo disputat, op. c., p. 262-69. Haud scio an totum hunc locum de Cairedho poeta effinixerit Gadelicus noster, nemine auctore, ad similitudinem eorum quae passim traduntur a Patricianis scriptoribus de Dubhthacho Maccu Lughair. Cur enim locum secundum inter poetas tribuit Cairedho nisi quod Muirchu Dubhthach appellaverat «poetam optimum»? Quid etiam sibi vult illa Fiaci mentio in proximo carmine «de benedictione Patricii et Cairedhi reverentia»? Accedit quod antiquissimi auctores nusquam memorare videntur Patricium Temoriam ad regem in convivio sedentem accessisse post eum diem quo Dubhthach illi assurrexit, quae fuit dominica Paschae, 26 martii 433. Attamen in Libro Lageniensi, ubi de genealogia Comhaicne Cúile Tolad, haec traduntur de Cairedho filio Findchaem-i: *Is é ro slecht do Patric i Temraig*. Latine: Is est qui Patricio genu flexit Temoriae, *The Book of Leinster*, p. 332, col. 2. Neque

giam intravit, Cairedh filius Fionnchoemi, D Connacensium poeta (is tunc temporis locum secundum inter poetas (1) occupabat) gratia Sancti Spiritus motus est ut exsurgeret de sella quae sibi, pro sua inter poetas dignitate, erat seposita, quod dedeceret sapientem virum et episcopum carere loco illo, unde populum sacris contionibus digne exhortaretur. Igitur ter assurrexit Cairedh iis qui cum Patricio erant, videlicet ex uno quoque angulo in alium (2), ita ut locus esset septem hominibus, solo Benigno excluso. Quod cum ille ferret indigne, Cairedho: «Sit,» ait, «tibi et filiis tuis nil nisi angulus dehinc in aeternum.» At Patricius: «Quicumque fuerit ille angulus quem elegeris, angulus erit decore, nobilitate, felicitate insignis.» — «Adeptus esses ab eo regnum Temoriae,» inquit Benignus, «si assurrexisses mihi.» — «Honorem accipies,» ait Patricius, «a me et a successoribus meis.» Benedixitque Patricius Cairedho quod reverentiam sibi exhibuerat. De qua benedictione Patricii et Cairedhi reverentia recitatur hoc carmen:

E

Vir de loco secessit (3)
quando rex immitem se praebebat;
hospiti, Dei gratia (4),
ter surrexit Cairedh.
Ad quem advenit fides et sapientia
in regiam cum sancto
Retrocessit poeta pulcher
ita ut septem viri locum ibi invenirent.
Benedixit ei Patricius,
agros de caelo dedit ei (5):
«Agros habeas cum fructu de mari (6),
multi fidi que (7) sint tui nepotes.

(bis); Benen prim. man., Beinén corr.; uait prim-man., uaid corr.; remhumsa prim. man., agamhsa corr.; oc fir m' ionaid co brat prim. man. ag fíor m' ionuid corr. Omnia, ut patet, eadem fere sententia sed alia scribendi ratione. — ⁵ Donáraidh corr.; dá ttáraidh crelemh in marg. corr. — ⁶ sic cod.; an leg. do ratt do talamh is nimh? — ⁷ lionmhar gloss. lír manu corr.

F

praetereundum est (quod advertit J. B. Bury, *The Life of St. Patrick*, p. 305) haec omnia de poetis S. Patricio Temoriae assurgentibus, qui certe non e Midiae finibus originem trahebant, orta esse e confusione aliqua; antiquiora enim gesta hoc loco commixta sunt cum posterioribus, quae, si quid vidimus, tunc acciderunt cum Senchus Mór recognitum est. Quippe et Dubhthach et Cairedh, poeta uterque, expresse nominantur inter illos iurium recognitores in tractatu dicto Córús Bescna (haec pars est Senchus Mór) inter *Ancient Laws of Ireland*, t. III (Dublin and London, 1873), p. 28. Cuius tractatus de hac re testimonium et libenter recipit et inter antiquissima Patriciana documenta reputat v. d. Eóin MacNEILL, in *Studies*, t. XIII (1924), p. 160; idem etiam censet inde fluxisse quae de novem illis viris postea tradita sunt et alia eiusdem modi; cf. supra, p. 166, annot. 1. — (2) Hoc quid sibi velit non assequimur; sed gadelica verba latinis reddidimus, uti potuimus. — (3) Carmen ceterum, ut videtur, ignotum. — (4) Intellegendumne: «coram hospite Deo grato», an «coram hospite per Dei gratiam»? — (5) Forsitan intellegendum est «de gratia, de terra, de caelo»; vel, si recte conicimus in gadelico legi posse *talamh is nimh*, vertendum est: «dedit ei caelum et terram». — (6) Agros nempe patentes ad aquas piscibus abundantes. — (7) Si cum codice legis il

Bat

A Bat Fiach forbarta fan mbith mbuan,
ba súi leighinn litter lan.
Bat barce⁸ muine⁹ do thir,
do rath duine¹⁰ 7 dal.
Rop sciath *Criost* ettrat is uath¹¹ ;
ar it fili fuata fath¹².
Rop cathair cloth Connacht do crich.
Ar do treibh bennacht co brath.
Dobera fer m' inuid inn
onoir in ait <e> dot' cloind.
Mo bennacht ort co brath mbinn,
eter tír is chill is chaill.
Se <uchais.>

15. Do roine *Patraicc* sith eter Benen 7 Cairiudh¹. Foraccaibh Benen i sídh² cech *Commacnech* dara raghadh úir a reilge gomadh *nimhidh*³, 7 gomadh é bad breitemh bratha doibh fri laimh⁴ *Patraicc*, *ocus* gomadh leo airechus an bhallain ana. Foraccaibh *immorro* *Patraicc* hi sídh dhósomh ó Chairiudh co mbadh dó no fhoighenadh an bhadh ergna dia sil, amhail ro comalladh *sin* i. Lugaith *mac* Niatach 7 a cland 7 a cenel 7 clann *Ereacain meic* Anaili ag foghnadh do Dia *ocus* do Bhenén 7 do *Patraicc* tria bithiu sir; ar is é Benén 7 *Patraicc* ro baist cinel Niatach, 7 rosfue fo iris *ocus* cretimh, 7 rosbennach. *Ocus* dorat somh a mhanchine do Benen *ocus* do *Patraicc* feraib macaibh mnaibh. *Ocus* ro edbair Lughait a dhun flaithiuisa do Bhenen 7 do *Patraicc*, *conidh* an sidhe ata Cell Beneoin aniu, i. dún Lughait *meic* Niatach.

⁸ *barce* corr. — ⁹ *maoine* gloss. *muine manu* corr. — ¹⁰ *daoine* gloss. *duine manu* corr. — ¹¹ *uathbais* gloss. *uath manu* corr. — ¹² *fuaidhte* fath gloss. *fuata fath manu* corr.

vertendum est: multi et multi; quod sententiae minus aptum esse videtur. — (1) De hac *Fiaci* mentione pauca superius diximus, p. 180, annot. 1. Incertum utrum hoc tetrastichon mutuatus sit Gadelicus noster e carmine quodam de Dubhthach Maccu Lughair, an ipse putaverit S. *Fiac* discipulum fuisse non quidem Dubhthachi, sed *Cairedhi*. Utrumque profecto nostro homine dignum est. — (2) Hic significari videtur contio seu consensus tribus, vel provinciae, vel totius Hiberniae. — (3) Canorum dixit illum diem ut versiculum suum ipse canorum faceret. Parum illi curae erat novissima illa tuba; verbum enim *bind* suavem potius sonum significat, minime clangorem et strepitum. — (4) In hoc carminum genere necesse erat ut postremum verbum idem esset atque primum; ideo iteratur ultima vox carminis, ut ostendat scriptor se legibus satis fecisse (exempla duo habes in cap. 17). Hoc autem loco post ultimum tetrastichon, quod in *chaill* desinit, iteravit quidem Gadelicus noster verbum *seuchais*, quod carminis primum est, quasi absolutum haberet opus; id tamen imperfectum reliquit. — (5) Fortasse vertendum est: « in foedere contulit ». Colganus interpretatur: « Postquam ergo *Caredus* et *Niatu* cum filiis baptizati essent et varias ipsis benedictiones S. *Patricius* et S. *Benignus* impertirentur » cet., et difficultates parva illa declinatione effugit. —

Inclutus erit *Fiac* (1) in orbe terrarum,
erit omni litterarum doctrina eruditus.
Uberes erunt fruges agrorum tuorum,
hominibus comitiisque (2) faventibus.

Sit *Christus* scutum inter te et timorem;
poeta enim es ad causas connectendas.
Sit tua regio civitas praeclara *Connaciae*.
Benedictio super tribum tuam in aeternum.

Largietur ibi successor meus
honorem loci filiis tuis.
Benedictio mea super te usque ad canonem
diem iudicii (3),
super terram et ecclesiam et silvam.
Secessit (4).

VITA
GADELICA

15. Inde postquam pacem inter *Benignum* et *Cairedh* *Patricius* conciliaverat, *Benignus* sponse contulit (5) haec beneficia in *Connhaicnenses*: ut quisquis ex eorum numero humaretur obrutus terra coemeterii *Benigni* caelorum esset incola (6); ut ipse *Benignus* una cum *Patricio* iudex eorum foret in novissima illa die; ut iis committeretur vas felicitatis (7). *Patricius* vero *Benigno* largitus est, *Cairedhi* verbis, ut *Benigno* servirent ii qui ex *Cairedhi* semine insignes prae ceteris eiusdem nepotibus orientur. Quod verum evasit: *Lughaidh* enim filius *Niatui* cum liberis suis (8), et liberi *Ereacani* filii *Anailei* (9) Deo et *Benigno* *Patricio*que serviunt in sempiternum, quippe a quibus baptizati fuerint liberi *Niatui* et fidem benedictionemque acceperint. *Niatu* se ipse dedit in ditionem *Benigni* et *Patricii*, una cum viris, juvenibus, mulieribus. *Lughaidh* autem castellum suum principale obtulit *Benigno* et *Patricio*; ibi constituta est cella *Benigni* in oppido quod fuit *Lughaidhi* filii *Niatui* (10).

benedicit
Patricius.

E

In eorum
ditione
ecclesia
Benigno
commissa.

15. — ¹ *verbis* Do roine - Cairiudh ita lineas obduxit corr. ut legi vix possent. — ² *inter* sídh et cech add. corr. dá. — ³ gom ex com prim. man. — ⁴ fri laimh fri laimh *Patraicc* cod.

F

(6) *Nimhidh*, « caelorum incola », idem, ut videtur, ac *nemidech* vel *nimidech*: hoc legitur in *Leabhar na h-Uidhri*, facsimile (Dublin, 1870), p. 116; cf. *Stokes, Lives of Saints from the Book of Lismore*, p. 304, § 3. De simili praemio aliis coemeteriis concessio, *Plummer, Vitae Sanctorum Hiberniae*, t. I, p. xciii; *Id.*, *Bethada Náem nÉrenn*, t. I, p. 223, § 119. — (7) De vase felicitatis agunt cap. 16-17. Intellege, uni e *Connhaicnensibus* commissum iri hereditarium officium custodiendi vasis illius; sic praecipuis quibusdam reliquiis custos erat deputatus, puta baculo Iesu, campanulae *Patricii*, baculo S. *Columbae*, *Canonis* *Patricii* seu *Libro Ardmachano*, J. *Gwynn, Liber Ardmachanus*, p. cv-cvi. Hoc igitur munus reliquit *Patricius* *Connhaicnensibus* inter alia, quae hoc loco explanantur, legata (*gadelice factata*); cf. *Plummer, Vitae Sanctorum Hiberniae*, p. xcii, annot. 2, p. civ, annot. 6, p. clxxiv, et supra p. 177, annot. 3. — (8) Intellege cum universa tribu quae ex illo *Lughaidh* orta est, *gadelice* 7 a cland 7 a chenel. — (9) Idem adverte quod supra de tribu *Lughaidhi*. Ceterum utraque tribus videtur ignota esse, neque leguntur haec nomina in *Libro Lageniensi*, l. c. (cf. p. 177, annot. 5). — (10) Colganus ita sensum refert: « *Lugadius* filius *Nietae* contulit ipsis suam arcem cum praedio adiacente, ut ibi ecclesiam exstruerent. Ibi enim instruxerunt eccle-

16.

VITA
GADELICA

16. Cethracha laite do *Patraicc* isin inud sin, ica chosercad 7 aga bhennachadh *ocus* acc baitsiudh na ttuath 7 na cinel imbe ar cech leth; *ocus* ata inad puiple *Patraicc* 7 suidech ann bheos. Is *edh tra* atfiadat na senchusa, do righne *Patraicc ocus* Benen aiffrionn ar in seachtmhadh immaire o Bheind Garud co Cunga, 7 ro smactad termann 7 neimhedh doibh o chach, amhail bidh aca no beith a eisérgiu; *ocus* is eissen lubgort *Patraicc* i *Connachtu*. *Ocus* nochad dlighe ri no reachtaire ind *Erind* screpall cana, na air, na acru dabh, *acht Patraicc* 7 a comharba. Is ruidles *tra* do *Patraicc* 7 do Benen cenel Niatach, amhail atrubhramar, 7 cech *Connacnech* archena.

et in
Hiberniam
septemtrio-
nalem

17. Is e Benen dano dliges primit lachta *Connacht* 7 *Leithe Cuinn* arcena (.i. cétte laeg 7 cett úan cecha tige, 7 cétte gruth 7 cét toradh imme cecha muinntire), ar is hé ro doirt an ballan ana for *Connactaibh* 7 fo ¹ *Leith Cuind* arcena .i. saili *Patraicc* fri re in Corgais i Cruachan Aighle .i. an cetrachad lá 7 oidhce. *Ocus* ro erb *Patraicc* fri Benen in ballan in ro tionoiledh in saili in airt sin do dortadh fo *Leith Mogha*. In tan *immorro* ro siacht Benen co Máenmogh, dorad a aigidh annsin ri *Leith Cuinn* 7 ri *Connachtuibh* seach cách, *uair* is a *Connactaibh fuair* maincine *mair* 7 foibr, 7 rosdoirt an ballán ana fothibh iartain .i. fa *Connachtuibh*. Ar nírbó aicenta lais, in ní ro tionoiledh aca do breith uathaibh co cenel aile. *Conidh aire* sin dlighes primit lachta *Leithe Cuinn* 7 a tindscethu sech cech noebh ind *Erind*, amhail adeir in laidh si sis:

unde
comparata.

17. — ¹ prius for, sed littera r erasa.

C siam que olim ex Lugadii nomine *Dun Lugaidh*, id est *Dunum Lugadii*, dicebatur, et hodie *Kill Beinein*, id est *Cella Benigni*, appellatur. » Cf. *Comm. praeuv. num.* 2, 63. — (1) *Locus* dictus *Pátraic*, « tabernaculum Patricii », nusquam repertus est; et eorum quae nuncupantur *Suidhe Pátraic*, « sedes Patricii », nullus in *Connhaicne* est situs. HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 565, col. 1 et p. 619, col. 1. — (2) *Benn Garudh*, idem profecto quod « cacumen Garad », *Lib. Ardm.*, fol. 12 b 2; nunc Oran, parochia in baronia Ballymoe (County Roscommon) in finibus *Connhaicne* Criche mac Ercae; vid. tabulam p. 177, annot. 5. Cunga, nunc anglice Cong (Barony Ross, County Mayo). Quid sibi velit illud de sacro toties oblato, non perspicimus. Colganus vertit: « et ut antiquarii referunt ad septimum quemque sulcum totius illius tractus qui est inter *Benn-Garadh* et *Cunga*, S. Patricius et S. Benignus celebraverunt missam. » Cf. *Vitam S. Patricii* ap. STOKES, *Lives of Saints from the Book of Lismore*, p. 15, lin. 516-17: *Iss ed dorimel ind eolaig co nderna (Pátraic) aifrenn cacha sechtmad imaire doneoch imrula i Mumain*; anglice reddit Stokesius, p. 160: « The wise reckon that he celebrated mass on every ridge which he passed over in Munster. » — (3) Cf. *Comm. praeuv. num.* 66. — (4) *Reddit Colganus*: « Territorio autem ipsis consecrato tanta immunitas est concessa, quod ab omni tributo, regia exactione et publica contributione sit liberum et exemptum; et quasi hor-

16. Commoratus est Patricius dies quadraginta D in eo loco quem consecravit et benedixit, omnesque circumcirca populos baptizavit. Ibi adhuc habetur locus tabernaculi sedisque Patricii (1). Comperimus etiam apud scriptores rerum antiquarum, Patricium et Benignum missae sacrificium obtulisse ad septimam lineam e culmine Garudh ad Conga (2); ubi communi consensu constitutum est sanctis saeptum cum asylo, ea lege videlicet ut apud sanctos futura esset largitorum resurrectionis. Is est hortus Patricii in Connacia (3). Neque licet ulli domino vel ministro in Hibernia aut scrupulum tributi, aut arationis, aut fori, aut aliud quidquam ab iis hominibus exigere, nisi Patricio et eius heredi (4). Peculiaris est Patricio et Benigno gens Niati, uti diximus, et praeterea *Connhaicnenses* omnes.

17. Benignus quidem iure vindicat sibi primitias lactis per Connaciam et reliquam medietatem Conn-i (5); hoc est: primum quemque genitum vitulum et agnum in singulis domibus, et primam oxygalam primumque butyrum in singulis familiis. Quippe Benignus effudit in Connaciam et reliquam Medietatem Conni vas felicitatis, scilicet sputum Patricii per tempus Quadragesimae (6), quadraginta dies et quadraginta noctes, in Cruachan Aighle (7). Benignus enim, cui fuerat commissum a Patricio vas in quo collectum fuerat sputum per illud temporis spatium ut effunderet in Medietatem Mogh-i, cum in campum dictum Maenmogh (8) pervenisset, obvertit se versus Medietatem Conni et Connaciam (quippe in Connacia habebat Benignus latifundia et praedia), effunditque vas felicitatis in eorum fines, nempe in Medietatem Conni. Etenim arbitrabatur praeter naturam factum fuisse, si quod in eorum finibus collectum fuerat, ad aliam gentem esset translatum. Ideo unus Benignus ex omnibus sanctis Hiberniae

F tus vel horreum in Connacia habeatur. » In nostra interpretatione intellege regionis incolas immunes esse ab onere arandi agros cuiusquam, neque posse in iudicium vocari nisi coram Patricio et eius successore. — (5) Mediam Hiberniae partem quae ad septemtrionem vergebat; reliqua insula dicebatur medietas Mogh-i. — (6) Varia prodigia patrata per salivam celticorum sanctorum collegit PLUMMER, *Vitae Sanctorum Hiberniae*, t. I, p. CLXXVIII (de saliva hominis ieiunantis, annot. 5); Id., *Bethada Náem n'Érenn*, t. II, p. 349. — (7) Illius ieiunii quadragesimalis antiquissimum auctorem habemus Tirechanum, quem ceteri scriptores sequuntur. Nusquam tamen nisi apud Gadelicum nostrum reperimus S. Benignum Patricii tunc fuisse socium; sed non ita procul a culmine montis strues est lapidum dicta altare Benigni, si findendum est W. C. BORLASE, *The Age of the Saints* (Truro, 1893), p. 46; is auctore Iohanne O'DONOVAN in nescio quo opere (forsitan typis non mandato, cf. BORLASE, op. c., p. 76, annot. 1), refert peregrinos esse solitos septies illud altare Benigni circumire. Is nomen nondum extinctus esse videtur, etsi nomen altaris Benigni reticet qui tradidit *Order of the Croaghpatrick Station* ap. JOHN HEALY, *The Life and Writings of St. Patrick* (Dublin, 1905), p. 654. Mons Cruachan Aighle ille est qui nunc dicitur Croagh Patrick, anglice *the Reek* (Barony Murrisk, County Mayo). — (8) *Maenmogh* campus haud procul a Loughrea (County Galway).

Dlighid.

A

Dlighid Benen fochraic lachta ²
 — gili gartu ³ —
 baistiud macradh diri ⁴ abbad
 — caini ⁵ smachta. —
 Tailcenn coimsech, uad ro toimsed ⁶
 — gile ruine ⁷ —
 o Leim Lara co Druim Snamá ⁸
 Gab <|> a Liune ⁹.
 O Drobháeis <co> lind Beind Gulbain
 — cáine rota ¹⁰ —
 co lind Luimnigh Murzuc Eogain
 — fedba, fótu. —
 O síl Eoghain, clainne ¹¹ . . .
 fonnaib, finib,
 logh a sgribind dirim dligidh,
 dlighidh Beneon ¹².

B

Espoc Connacht ba he Benen
 — curi ratha —
 ba gem rothu ¹³ . . .
 ba cenn Macha.
 Cathach Cruaiche ¹⁴ tren ro dichuir
 fine demhnu,
 orguin in drúadh i mmúr tenedh
 tighe Temhra.
 Sechis Patraic i Sliabh Cruaichi
 — dichur digla, —
 amail mac Nun seichis Moysi
 i sliabh ¹⁵ Syna ¹⁶.

ius habet repetendi primitias lactis Medietatis VITA
 Conni et omnium quae ibi aguntur exordia. Quod GADELICA
 perhibet hoc carmen :

Vindicat sibi (1) Benignus primitias lactis. *De Benigno*
 — Candor generositatis — *carmina*
 Abbatum est pueros baptizare. *duo.*
 — Splendor auctoritatis. —
 Potens est Tailcheann (2), qui mensus est
 — Albitudo mysterij —
 E Léim Lara ad Druim Shnáma (3)
 Gabhal Liune (4),
 E Draobhaois (5) ad lacum de Benn Gulbain (6),
 — Pulchrae viae —
 Ad lacum de Luimneach (7), Muireasc Eoghain
 — Silvae, agri. — [(8)
 E semine Eoghani, gente . . . (9)
 E terris eius et familiis,
 Praemium eius rei scribendae, quod tantum est
 [ut enumerari non possit,
 Benignus sibi vindicat (10). E
 Vindicat sibi.

Episcopus Connaciae fuit Benignus,
 Exercitus gratiae (11),
 Fuit gemma gratiae . . . (12)
 Fuit caput (Ard)machae.
 Bellator fortis de Cruach (13) qui fugavit
 Tribum daemonum.
 Excidium druidae in cella ignea
 Palatii Temoriae.
 Secutus est Patricium in montem Cruach
 — Ultionis expulsio, —
 Sicut filius Nun secutus est Moisen *Cf. Exod.*
 In montem Sinai. *24.*

² beneficium gloss. fochraic lachta manu corr. —
³ Dlighid Benen fochraic lachta fer ol ne (né
 corr.) comact gili gartu cod.; suppressimus f.
 o. n. c. quae verba neque metro conveniunt ne-
 que sententiae, quod quidem perspicimus. Pri-
 mum gloss. corr. gartu : gamoin, sed delevit
 gamoin et scripsit clú. — ⁴ dualg no dleachta-
 nas gloss. diri manu corr. — ⁵ caini corr. —
⁶ toimhsed corr. — ⁷ ruine corr. — ⁸ Lára, Shná-
 ma corr. — ⁹ Gabla liune corr. — ¹⁰ róta corr.

— ¹¹ versus mutilus. — ¹² Corr. expunxit dlighid
 Beneon et scripsit parvam d post dirim dligidh,
 ita ut legendum esset : O síl Eoghain clainne | fon-
 naib finib | logh a sgribind | dirim dligidh. |
 D <|ghid. > Suspiciamus verbum clainne, quod
 reliquo versui non est consonum, irrepsisse e glos-
 semate scripto in exemplari super vocem síl. —
¹³ ratha gloss. rothu manu corr. — ¹⁴ Cruaiche F
 cod. — ¹⁵ sleibh cod. — ¹⁶ ante corr. Syn.

(1) Non advertit Gadelicus noster se duo carmi-
 na ceterum ignota pro uno descripsisse (cf. supra,
 p. 181, annot. 4). Rerum summam ita latine refert
 Colganus : « Unde universa Connacia a fluvio
 Drobhaois usque ad Muresc-Eogain, iuxta Lum-
 nechum, et a loco qui Leim-lara dicitur usque ad
 Druim-Snamha in regione Gabhal-liuin conse-
 cravit (S. Patricius) S. Benigno eiusque successo-
 ribus, lacticianorum, vitulorum, agnorum idque
 generis animantium mandans primitias persol-
 vere quotannis, ut postea Connactensium tutela-
 ris et episcopus sit habitus. » — (2) S. Patricii
 cognomen, qui gentium illarum terras mensus
 esse et discipulis fertur. In hoc et sequenti
 tetrasticho diffinit scriptor Connaciam. — (3) Lo-
 cus Léim Lara dictus ubi esset non comperimus ;
 Druim Snámha, nunc Drumsna, in parochia Ross-
 orry, baroniae Clanawley (County Fermanagh),
 HOGAN, op. c., p. 369, col. 1. — (4) Gabhal Liune,
 nunc Galloon parochia (Baronies Coole, Clankelly
 et Knockninny, County Fermanagh). — (5) Flum-
 en, nunc anglie scriptum Drowes. — (6) Benn
 Gulbain, nunc Binbulbin in parochia Drumcliff
 (Barony Carbury, County Sligo). Lacus forsitan
 hic intellegitur Drumcliff Bay. — (7) Lind Luim-
 nig seu Loch Luimnig, ostia fluminis Shannon,
 HOGAN, op. c., p. 491, col. 1 et p. 508, col. 1. —

(8) Muireasc Eoghain regio, nobis ceterum ignota,
 hinc videtur sita esse haud procul a Limerick. —
 (9) Versus mutilus. — (10) Hic in gadelico carmine
 iteratur vox dlighidh. Cf. p. 181, annot. 4. —
 (11) An intellegendum « heros gratiae » ? —
 (12) Forsitan initio scriptum erat rothne, pro
 ruthne, ruihne, quae sincera est forma gen. sing.
 vocis ruthen, ruihen ; ut latine reddi posset
 « gemma radians ». Excidit huius versus pars
 posterior ; quid autem haec fuerit, incertum. Con-
 icere licet cum d. v. C. Plummer, mormhac
 Seiscnein vel mormhac Sescnen, id est « magnus
 filius Sescniani ». Quae verba cum iis quae pro-
 xime antecedunt sono, metro, allitteratione ap-
 tissime consentiunt et forsitan exciderunt ex
 homoeoteleuto ; occurrunt enim iterum post
 quartum tetrastichon. — (13) Fama est S. Pa-
 tricium, tempore ieiunii illius in monte Cruach-
 an Aighle (supra, p. 182, annot. 7) daemo-
 nes ex Hibernia fugasse ; cuius rei gestae ho-
 norem vindicat Gadelicus noster et Benigno,
 quippe qui Patricii in eo ieiunio comes indi-
 viduus fuerit. Et Colganus in sua paraphrasi pro-
 lixe de daemonibus fugatis, Trias Thaumaturga,
 p. 203-204. Adverte et in Anglia salvam homi-
 nis ieiunii haberi efficacem ad serpentes occiden-
 dos (quos ex Hibernia profugos egisse ferunt
 Fersat

VITA
GADELICA

Cf. Matth.
4, 2.
Cf. 3 Reg.
19, 8.

Fersat cethraea aine — ba soireid,
ba firt calma —
amail Iesu im mbeinn Choreb ¹⁷
is mac Amra.

Fisidh Fóttla — ili ranna —
ba cain ¹⁸ Eire ¹⁹.
Ba mind oighe, . . .
ba dind ²⁰ leire ²¹.

Mormhac Seisnein, ba cuin²², tesmailt²³,
ba bind, rosglic, ba cing espoc.
Epscop Connacht.

Ieiunium servarunt dies quadraginta — perfacile D.
Erat strenuum miraculum, — [erat (1)
Sicut Iesus in monte Horeb
Et filius Amra.

Sapiens Hiberniae — disticha multa (2) —
Pulchra (3) erat Hibernia.
Is erat diadema virginitatis, . . . (4)
Erat arx diligentiae.

Magnus filius Seisneani, pulchri erant mores
[eius (5).
Erat canorus, acutus oculi (6), erat bellator
[episcopus.
Episcopus Connaciae (7).

*Psalle-
rium
Casselense
a Benigno
scriptum.*

18. Roptar dimdaigh a braithre deisiumh
fan mballan ana do dortadh fa leith Cuind, 7
Patraicc d' iaradh a dhorthadh fo Leith Mogha.
It iat roptar dimdaig deissiumh, Eoghanacht Cai-
sil 7 clana ¹ Ailiolla Uluim *ocus* Leth Mogha
arcena. Conidh do dhichur na diomdha sin ro
búi dia braithribh i leith fris ro scriobh Benen
Psaltair Caisil, 7 dorad sídhe rath righ Caisil 7
an dlechtanus 7 in cis dlegait as cech tír. Ro
scriobh innte dano dlígedh 7 dlectanais righ
nErend arcena. Dlighidh immorro Benen mor-
chuairt Eoghanacht ar an adhbhar sin. Is e
immorro dlectanus Beneoin don morchuairt dligh-
es comarba Patraicc a hEirind, amhail innisít
na senchusa, .i. cuairt Connacht uile, *ocus* gach
tres pinginn a hEirind uile arcena, la taebh a
dilís fadéin ara mhorsaethar dosomhsin ó Pha-
traicc. Ar is tre Benén iar fir ro ghabhsat fir
hErend hiris creitimb, uair is *edh* atrubhrattar
fir hErend ri Patraicc, na creitfítis co creit-
edh an taird-ri ro búi forra .i. Laeghaire mac
Neill; 7 ní ro creit *sen* co *facaidh* ² Benen do
techt slan asin tigh teneadh. O ro creit immorro
in rí, ro creitsit fir Erend ina deaghaidh.

*Benigni
iura in
tribum
Eoghan-
achta*

*et in uni-
versam
Hiberniam.*

18. Indigne tulerunt fratres eius, vas felicitatis effusum esse in Medietatem Conni, quod Patricius voluerat effundi in Medietatem Moghi. Erant autem qui in Benignum indignati sunt Eoghanachta Casselenses (8) et posteri Aillili Ólom et ceteri homines de Medietate Moghi. Itaque, ut mitigaret iram fratrum suorum in se, scripsit Benignus Psalterium Casselense (9) diffinitivumque dona regibus danda et vectigalia et tributa quae iis e singulis agris debebantur. Discipulis insuper et tributa iuraque regum Hiberniae. Quam ob causam Benignus habet ius maioris visitationis in terra Eoghani. Benigno proprium est ius maioris visitationis quod sibi vindicat Patricii heres ex Hibernia, utarrant rerum antiquarum scriptores, nimirum visitatio Connaciae universae et insuper tertius quisque denarius ex universa Hibernia, praeter ea quae Benigno ipsi debentur propter arduos labores quos Patricius ei commisit peragendos. Nullum quippe dubium est quin per Benignum homines Hiberniae fidem acceperint; etenim dixerant Patricio homines Hiberniae, nunquam se ad fidem Christi venturos nisi prius credidisset rex qui ipsis imperabat. Is tum erat Laegaire filius Nialli; hic vero non credidit donec vidit Benignum e domo ignea salvum egredientem (10). Ex quo autem credidit rex, crediderunt homines Hiberniae post eum.

C

¹⁷ an leg. Choreib? — ¹⁸ an leg. cáin? — ¹⁹ Eiri cod. —
²⁰ mullach gloss. dind manu corr. — ²¹ creidimh no
craibhteacht gloss. leire manu corr. — ²² cuin cod.

— ²³ clú nó iomradh gloss. tesmailt manu corr.
18. — ¹ claud corr. — ² nota in marg. prima
man.

S. Patricium), J. A. H. MURRAY, *A New English Dictionary*, t. IV, part. I (Oxford, 1901), p.91, col. 3, i. v. Fasting. Atqui serpentino aspectu daemones fugatos a Patricio nonnulli crediderunt. — (1) Versus misere pessumdatus et una saltem syllaba longior. Forsitan corrigendum: Fersat cethraea aine soireid, id est « Quadraginta dierum ieiunium servaverunt »; seu potius: Fersat aine cethraea aidhe, id est « Ieiunium servaverunt quadraginta noctes. » — (2) Vel « divisiones multae »; duplex enim sententia vocum hibernicarum, neque facile dicas utra magis conveniat. — (3) Pulchra, si legis *cain*; felix, si legis *cáin*. — (4) Excidit hulus versus pars altera; quae quid fuerit, non est operae pretium conicere. — (5) Nisi forte *cuin* scriptum est pro *ciun*, *ciuin*, ut intellegendum sit « mites erant mores eius ». — (6) Nisi forte intellegendum est « sapiens dictis ». — (7) Vid. supra, p. 181, annot. 4. — (8) *Eoghanachta Caisil*, tribus et regio sita circum urbem Casselensem. Cf. Comm. praev. num. 14. — (9) De scriptis D. Benigni quae feruntur, Comm. praev. num. 72-76. — (10) Vid. supra cap. 6 et Comm. praev.

num. 41-44. Quae hic narrantur ita in sua paraphrasi explicat COLGANUS, *Trias Thaumaturga*, p. 205, col. 1: « Cognati S. Benigni, ut populus Eoganiae Casselensis, Olildiana progenies et alii Momonienses, audito praedicto eius facto non parum offensi et contra virum Dei indignati dicuntur. S. autem Benignus ut istam offensam aliquo grato dilueret obsequio, famosum illud chronicon quod Psalterium Casselense nuncupatur, inchoavit et composuit, in quo non solum totius Hiberniae monarcharum sed specialiter regum Momoniae acta, iura, praerogativae et successio conscribuntur. Et hinc S. Benigno eiusque successoribus totam Momoniam visitandi concessa est facultas. Et ex eis quae S. Patricii successoribus a toto regno debentur, S. Benigno eiusque successoribus tertia pars et insuper annua totius Connaciae visitatio specialiter designatur. Ratio insuper specialis qua proceres totius regni in tantam Benigni observantiam inclinati sunt dicitur esse quod populus et proceres fidem Christi a S. Patricio primo praedicatam recusaverint amplecti, donec prius viderent suum regem in Christum credentem » cet.

19.

A 19. Fect do Lucchaidh mac Laeghaire, .i. do righ Erend, co rocht co hAchadh Farcha, co tarla dó imadall do tabairt ar Patraicc 7 ar a shámh-adh dar éis Patraicc. Co tainic Benen dia saigidh conice an inud sin .i. ard-espoc Erend Benen an tan sin 7 ard-comarba. Atrubhairt Benen ri Lucchaidh cidh ma tartais imadhall ar Phatraic 7 ar in ecllais. Rosfreacair immorro Lucchaidh, 7 iss edh ro raidh: «Ind edh rop ail no rop doigh latsa, a Beneoin, co tuccainn si duiti cuttrama cadusa 7 donti ro búí romhat .i. do Phatraicc.» Is edh ro raidh Benen frisiumh: «Ni fhuil cumang ele accamsa, acht tocebat mo rusca suas dochum nimhe in conair¹ dochum mo tigerna.» Is annsin tarlaiced farcha teinntighe dona nemhdaibh hi cend in righ, conidh i ro marb; conidh de ata Achudh Farcha. Ro moradh ainm Benen 7 Patraicc don firt sin.

20. Tri bliadhna immorro 7 coice fichet rop hi aes Beneoin, amhail fogabhar isna handalaibh. B Ar is .uii. mbliadhna ropa slan dó an tan ruccad, go Patraicc .i. iar tiachtain Patraicc dar muir fó ceftóir, 7 tri fichit bliadn do Patraicc ic baistedh 7 ic forcetal fer nErend. Se bliadhna decc do Sechnall i comarbus Patraicc, ocus deich mbliadhna do Shenchonan, ar is he rosgabh inatt Sechnaill, ocus .x. mbliadhna aile do Benen hi comarbas Patraicc. Conidh tri bliadhna ar cétt sin uile.

21. It iat innsin¹ immorro ní dia fhertaibh Beneoin conicce sin; 7 araidhe isat uaite do ilibh, mine tisadh fein doridisi hi ccolainn, no mine tisadh aingel in Coimdedh dia fhaisneis i nderna Dia do fhertaibh ocus do mhiorbalaibh for Beneoin. Ba fer cumacht <ach> tra in fer so hi fhertaibh 7 hi miorbalaibh. Ba haint-ech, ba hennac, ba eirnedech, ba hairbittnech, ba failidh i tiomnaibh De, ba cobhsaidh, ba humhal, ba dilgadach, dereach; ba comar coisrecta cuir Críost 7 a fhola a chrídi 7 a menma; ba slanucchadh cecha tuaithe 7 cecha ecaisi cosa roiched Benen a briathra 7 a forcetal. Nocha lamhuhd demon beith fora ioncaibh cech conair no teighedh. Ba díochur de ceftaidhe as cech airecht a aiged d' faicsin ara muine². No icadh lucht gacha tedhma 7 gacha galair sodeitbir na suaice huile ro bui ann. Uair ro ba sai ecna 7 crabhaidh, 7 ro ba súi berla 7 breithemhnasa. Ro ba saí senchusa 7 fessa. Rob uasal-epsoc 7 ro ba mac oighi 7 rob ard-chomarba Patraicc fo hErend 7 fo Albain. O tainic tra gusna deighionchu do Benen,

19. Quodam tempore venit Lughaidh filius Laegairei, rex Hiberniae, in locum dictum Achadh Farcha (*agrum fulminis*) (1) visitavitque Patricium et congregationem eius post eum. Advenit obviam ei in eum locum Benignus qui tunc erat archiepiscopus Hiberniae et praecipuus heres <Patricii> (2), rogavitque regem cur Patricium et ecclesiam visitasset. Respondit Lughaidh: «Num vis, Benigne, aut exspectas me tibi eundem honorem exhibere quem decessori tuo Patricio exhibebam?» Dixit ei Benignus: «Nullam aliam potestatem habeo quam ut suspiciam in caelum ad Dominum meum.» Tunc lapso e caelo fulmine igneo in caput regis, interfectus est. Unde nomen Achadh Farcha. Quo prodigio amplificata est jama Benigni et Patricii.

Lughaidh
regis
arrogantia
plectitur.

20. Vixit autem Benignus annos tres supra centum (3), ut ex Annalibus colligitur. Octavum enim annum agebat cum ductus est ad Patricium qui tunc primum ad litus appulerat. Patricius autem Hibernos baptizavit instituitque annos sexaginta. Deinde Seachnall heres fuit Patricii annos sedecim; tum Seanchonan annos decem (is enim Seachnallum exceptit); postea Benignus heres fuit Patricii annos decem. Qui fiunt anni centum et tres.

Benigni
vitae
chronon-
taxis.

21. Hactenus (4) igitur de prodigiis quae Benignus patravit, etsi pauca tantum rettulimus e multis. Etenim si singula explicare velles, aut ipsum in carnem redire oporteret, aut angelum Domini manifestare quae signa miraculaque fecerit Deus in gratiam Benigni; adeo in huiusmodi rebus virtus eius enituit. Sed et praeclarus exstitit continentia in victu, morum integritate, assiduitate orandi, reverentia; insigni gaudio in exsequendis Dei mandatis, constanti animo simul et summis; pronus ad ignoscendum et largitate effusissimus. Fuit mens illius et animus sanctum quoddam sacellum Christi corporis et sanguinis. Salutem attulerunt Benigni verba et instituta populis ecclesiisque omnibus ad quos pervenit. Illius causa non audebat diabolus partes infestare quas ille visebat. Vel aspexisse vultum eius satis erat ad expellendam discordiam e quocumque coetu populi propter gratiam eius. Satis medebatur cuivis pesti et morbo virtutis eminentia quae illi inerat, quippe qui insignis esset doctrina, pietate, iuris eloquio et prudentia (5); neque historiarum eruditionisve fuit ignarus,

Epilogus.

19. — ¹ conair corr.

21. — ¹ innsin add., ead. man. ut videtur. —

² (a. m.) *delevit corr.*

(1) Achadh Farcha in baronia Slane, County Meath, HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 6, col. 2, i. v. Achad Archa; p. 8, col. 2, i. v. Achad Farcha; p. 9, col. 1, i. v. Achad Forcha. — (2) Cf. p. 170, annot. 3. Id vix fieri potuit nisi prodigio quodam chronologico: Lughaidhum enim obiisse tradunt Annales alii alio anno, sed omnes sexto post Christum saeculo, multis annis post S. Benignum; cf. Comm. praev. num. 17-25. Ceterum eadem narratio de Lughaidho fulmine perempto legitur in Tripartita, Stokes, *The Tripartite Life*, t. I, p. 60; COLGAN, *Trias Thaum-Novembris Tomus IV.*

turga, p. 128, col. 1, et in plurimis aliis Patricianis scriptis; at semper traditur Lughaidh a S. Patricio ipso morte punitus, nusquam mentione facta Benigni nisi a Gadelico nostro. — (3) Cf. Comm. praev. num. 81. — (4) Totum hoc caput locis communibus fere constat. — (5) Iuris prudentium sermo a vulgari cotidianoque plurimum aberat. Haec quidem de S. Benigni legali scientia. Quae sequuntur de historicis eius scriptis videntur significare Psalterium Casselense; in hoc enim codice multa habebantur de Hiberniae antiquitatibus. Cf. Comm. praev. num. 14, 72.

VITA
GADELICA
Monaste-
ria et ec-
clesiae
a Benigno
conditae.

iar fertaibh *ocus* miorbalaibh, iar nionnarbadh demon a hEirind 7 iar nionnarbadh idhal 7 aracht ri laimh Patraicc, iar fotuechadh cell 7 ecclaise (i. recles dó hi ffarradh Arda Macha i. Magh-eter-da-glais, *ocus* ceall ele i mBrethnaibh, 7 cell ele i nGlenn Chorpraidhe i tuaiscert Luachra Dedhadh *ocus* a primh-cell hi Conmacne Connacht i. i ndun Lugaith meic Niatach), o ro comhfoigsigh uair a eitsechta, amhail atrubhramar, arroet corp Críost o Iarlaithe³ mac Treana meic Feic meic Imchuda meic Bresail meic Siorchadha mic Fiatach Find (ar is e ro fer tota hEirend hi comarbus Patraicc dara eisiumh) *ocus* ro faidh a ainim dochum nimhe isin tres bliadhain ar .c. a áeisi. Atat a tãisi hibus isna talmendaibh co nooir 7 airmitin, co fertaibh 7 mirbhallaibh; ata immorro a ainim amhail grein isin cathraigh nendha. *Ocus* cidh mor a onóir 7 a gloir colléic, bidh mó a gloir i lló bratha, an tan bias, immaile re a ticerna i. nóeph Patraic, ic breith breithe for toradh a procepta .i. for feraibh Erend. Biaidh immorro mac Seiscnein⁴ i naentaibh muintire nimhe .i. eter aingliu 7 archaingliu, i noentaibh hiruphin 7 saphin, i noentaibh apstal 7 discipul Íosu, i naentaibh meic Maire Oighi, is i nóentaibh as uaisle cech náentaibh, i naentaibh na náemh Trinoide uaisle, Athar 7 Meic 7 Spiritail Naemh. Ailim troaire Dé usail uile-chumachtaigh, tria ernaiithe 7 impidhe noemh Beneoin, ro isam ro airiltin-gem, ro aittrebbam i naentaibh sin huile in secula⁵ saeculorum. Amen. Finis.

³ verbis o I. lineam subduxit corr. et scripsit in marg. Jêrlatheus genus. — ⁴ Seiscnein ex Seic-

C

(1) I. e. incorrupta virginitate.— (2) Magh eter da Ghlais (alias Magh etir di Ghlais), nunc Magheraglass, in parochia Kildress (Barony Upper Dunganon, County Tyrone). De quo monasterio breviter et erudite W. REEVES, *The Life of St. Columba*, p. 154, annot. S. Benignum a Patricio praefectum esse scholae Ardmachanae tradit Douglas HYDE, *A Literary History of Ireland* (London, 1899), p. 134-35, ap. Hugh GRAHAM, *The Early Irish Monastic Schools* (Dublin, 1923), p. 26. Hi autem quos auctores secuti sint, nescimus. Ceterum, locus dictus Tulach Bennain (id est Collis Benigni) situs, ut videtur, in Momonia, memoratur in Vita S. Finiani de Duleng in codice Salmanticensi, fol. 89 b, ap. COLGANUM, *Acta Sanctorum Hiberniae*, p. 11, col. 2 et ap. DE SMEDT et DE BACKER, *Acta Sanctorum Hiberniae ex codice Salmanticensi*, col. 229. Ad quem Benignum id nomen referri censendum sit, incertum. — (3) Hic subindicari videntur Glastoniensia figmenta, de quibus cf. Comm. praev. num. 83-86. — (4) Gleann Chor-

nobilis episcopus, filius virginitatis (1), praecipuus Patricii heres, tum in Hibernia, tum in Albania. Ubi autem accessit Benignus ad finem vitae suae, post signa et miracula patrata, post daemones ex Hibernia depulsos, post idola et simulacra deorum, Patricio iuvante, eversa; post monasteria et ecclesias conditas (haec sunt: cella eius de Magh eter da Ghlais, quae pertinet ad Ardmacham (2), et aliud monasterium in Britannia (3), et monasterium in Gleann Chorbraidhe in partibus septentrionalibus Luachair Deadhaidh (4), et praecipuum monasterium in Comhaicne Connaciae, in oppido Lughaidhi (5) filii Niatui), post haec, inquam, omnia cum supremus, uti diximus, dies appropinquaret, corpus Christi accepit ab Iarlaitheo (6) filio Triani, filii Fiaci, filii Iomchaidhi, filii Breasali, filii Siorchaidhi, filii Fiatiui Fionn (*albi*) (nam is est Iarlaitheus qui, totius Hiberniae populi summo consensu, heres Patricii factus est (7) post Benignum) animamque efflavit anno aetatis tertio supra centesimum. Adhuc inter homines eius reliquiae (8) servantur cum honore et reverentia, fulgentque miraculis et prodigiis; anima vero in caelesti civitate lucret sicut sol. Cuius quamvis magnus sit nunc honor et gloria, tamen et maior erit in die iudicii, dum iudicabit cum domino suo (id est cum sancto Patricio) fructus praedicationis suae, homines Hiberniae. Erit autem filius Seiscneani inter caelicolas, inter angelos et archangelos, una cum cherubim et seraphim, cum apostolis et discipulis Iesu, cum filio Mariae virginis, una cum illa omnium nobilissima unitate, Trinitate sanctissima, Patre et Filio, et Spiritu Sancto. Imploro a misericordia summi Dei omnipotentis, precibus et intercessionibus sancti Benigni, ut nos quoque eo perveniamus et cum illis omnibus habitare mereamur in saecula saeculorum. Amen. Finis.

nein corr. prim. man. — ⁵ saecula cod.

F

praidhe i tuaiscert Luachra Deadhaidh, nunc Glin (Barony Shanid, County Limerick), HOGAN, *Onomasticon Goedelicum*, p. 441, col. 2, i. v. Glenn Corbraighe. — (5) Vid. pag. 178, annot. 8, et Comm. praev. num. 63-70. — (6) Hic alius est ab Iarlaitheo Tuamensi de quo cap. 12. Vid. Comm. praev. num. 79. Stemma hoc Iarlaithei cum plerisque genealogis consentit: *Genealogiae Regum et Sanctorum Hiberniae*, ed. P. WALSH, p. 83. De utroque Iarlaitheo COLGAN, *Acta Sanctorum Hiberniae*, p. 307-310; O'HANLON, *Lives of the Irish Saints*, t. II, pp. 481-84, 485; t. VI, p. 200-212. — (7) Consentium in hoc nomine codices Catalogi successorum Patricii ap. H. J. LAWLOR and R. I. BEST, *The Ancient List of the Coarbs of Patrick*, p. 319. Cf. Comm. praev. num. 77-79. Unus tamen codex subiecit partem priorem stemmatis S. Iarlaithei Tuamensis. De titulo *ard-chomharba*, vid. p. 170, annot. 3. — (8) Reliquiae S. Benigni ceterum sunt ignotae, neque tanti facienda est haec sententia Gadelici nostri, praesertim in loco communi.